

1371 - 1971



ŠEST SET LET OBCE VELKÁ

MINULOST A PŘÍTOMNOST



LET OBCE

VELKÁ

MINULOST A PŘÍTOMNOST

Velká 1971

Ivan Krška:

Z DĚJIN NAŠÍ OBCE DO R. 1918

Z temnot dosavadního mlčení vystupuje jméno obce Velké r. 1371. Právem tedy naše obec slaví v letošním roce 600 let své nesporné existence. R. 1371 se s Velkou setkáváme v zemských deskách olomouckých jako se součástí drahotušského panství, jehož centrum, městečko Drahotuše, se poprvé v pramenech připomíná r. 1353 a nikoliv r. 1269, kdy jde pouze o stejnojmenný hrad. Drahotušské panství tehdy drželi bratři Kuník, Jaroš, Ješek a Bohuš z Drahotuše, kteří tehdy do zemských desk vložili markraběti Janovi hrad a městečko Drahotuš, Jezernici, Podhoří, Milenov, Slavič, Hrabůvku, Klokočí, **Velkou**, Mikulov, Radíkov, Svatošov, Středulesí, Sobíkov, Uhřínov, Juřitinov, Žabíkov a díl Bohuslavic (Bohuslávky). Také Machník z Drahotuše prodal r. 1371 markraběti Janovi svůj díl Drahotuše, díl Klokočí a díl Lhotky, která tehdy nesla název Uhřina Lhotka.

První
prameny
1371:

Janův syn Jošt, moravský markrabě, který žil v ustavičných sporech se svým bratrem Prokopem, zastavil drahotušské panství ve 2244 hrvinách českých grošů Ctiborovi z Cimburka a jeho synu Albrechtovi. Těsně před vypuknutím husitských válek byly dány Drahotuše s celým panstvím do svobodného držení Lackovi z Kravař, pánu na Helfštejně a známému Husovu příznivci. Není divu, že za takových okolností se i na drahotušském panství rozšířilo Husovo učení, když bylo podporováno i vrchností. Tato okolnost byla navíc zesílena i tím, že se husitské vojsko pod vedením Jana Tovačovského z Cimburka zmocnilo r. 1430 i blízkých Hranic. Pánové z Cimburka, kteří se takto dostali do držení Hranic, se nemínili vzdát ani panství drahotušského, třebaže se toto octlo zatím r. 1437 v držení Heníka z Valdštejna, od něhož v r. 1446 přešlo na Bočka Puklici z Pozořic, který je odevzdal Janu z Lomnice a později Janu Zubovi z Moravan. Zmíněný Jan Tovačovský z Cimburka r. 1437 pohnal před zemský soud Bočka Puklici z Pozořic, že „mu vybral celou ves Velikou a pak ležel ve vsi Nejdek na panství hranickém“. Týž r. 1448 dal připsat své manželce Žofii z Kunštátu své svobodné a nezatížené dědictví v Drahotuších, Jezernici, Slaviči, polovině Milenova a na vesnici Veliké s mlýnem. Je to nejstarší dosud známá zpráva o mlýně v naší obci. Rovněž pohnal Jana Zuba z Moravan, že „přijímal a přijímatí dopustil šacunky z jeho lidí a Voka ze Sovince, pána na Helfštejně“. Tohoto Voka pohnali Janovi synové Jan a Ctibor r. 1463 z nedodržení slibu, jímž jim mělo být do zemských desk vloženo drahotušské zboží, které držel Boček z Puklice a podle kterého se také Machna, žena Puklicova, „neměla se svým věnem na zboží drahotušské navracovati“.

Ctibor
z Cimburka

Cimburkové dosáhli svého. Roku 1465 byl Ctibor Tovačovský z Cimburka již suverénním držitelem panství a potvrdil Drahotušim privilegia a svobody. Po dvanácti letech r. 1476 však prodal hrad a městečko Drahotuše, Jezernici, Slavíč, Milenov, Klokočí, Velikou Ves, Mikulávku, Podhoří, Středulesí, Bohuslávky, Hrabůvku, Radíkov a pusté vsi Žabíkov, Jiřatsko a Popelov za 6.500 zl. Vilémovi z Pernštejna. A protože Vilém již r. 1475 koupil i sousední panství hranické, splynula obě panství později v jeden celek, pro nějž se později vžil obecně pojmenování panství hranické.

Vilém
z Pernštejna
Urbář 1530:

Vilém z Pernštejna byl tehdy nejbohatším českým a moravským šlechticem, znamenitým hospodářem a nábožensky snášenlivou vrchností. Svým úslovím „s Římány věřím, s Čechy držím a s Bratřími umírám“, daleko předstihl své současníky. Z pernstejnské doby máme také dochován nejstarší urbář – soupis poddaných a jejich povinností – na celém hranickém a drahotušském panství. Jsou to t. zv. registra loučná a kopaninná, jejichž vznik sahá k r. 1530. Zaslouhou tohoto pramene se nám dochovala nejstarší jména obyvatel naší obce. Byli to Václav Martinákuo, vdova Tomkova, Jan Suchan, Václav Drlíček, jinak též Drcek, Vávra Drasta, Jan Chlubný, Jakúbek, Jurek, Jan Kršek, Mikuláš Číž, Petr Vrzava, Jura Pastýř, Jan Šustok, jinak též Šušek, Jan Kučera, Jan Škopkové, Martin Hošek, Jura Filipec, Tomek Krčma, Jakub Holý, Jan Paták, jinak též Pátek, Jura Bobal, Jan Chlubného, Vaněk Potočný, Jiřík Křivý, Bernard Berka, Vávra Hrabovský, Pavelka a Martin Rous. V obci byl dále svobodný dvůr, jehož držitelem byl Martin Dvořák, a mlýn s brusem. Jméno tehdejšího mlynáře není uváděno, známe toliko termín mlynář velický. Bylo tehdy tedy ve Velké 31 osedlých, jimž se za mírné vlády Pernštejnů, kteří se spokojovali ponejvíce jen s odváděním peněžitých a naturálních dávek, dobře vedlo. Avšak ani Pernštejnům nebylo souzeno panství trvale udržet.

Jan Kropáč
z Nevědomí

Vilémův syn Jan, zvaný Bohatý, se na sklonku svého života zadlužil natolik, že panství hranické a drahotušské neudržel a r. 1548 je vložil do zemských desk Václavovi Haugvicovi z Biskupic. Ten je po pouhých pěti letech vložil do zemských desk r. 1553 Janu Kropáčovi z Nevědomí. Kropáč je v dějinách znám jako znamenitý hospodář, avšak za něho nastává útlak poddaných, které začal Kropáč, soustavně zvelebující své panství, pronásledovat všelijakými robotami a jinými útlaky. Z doby Jana Kropáče z Nevědomí se dochovalo poddanské zřízení pro poddané na panství hranickém. Shodou okolností byla zapsána do sirotčích register dnes s obcí Velkou již spojená obec Lhotka. Nový pán se ve světle tohoto zřízení ukazuje jako přísná vrchnost, která bdí nad povinnostmi poddaných, jak ve věci peněžitých dávek a robot, tak i po stránce osobního života a vlastního poddanského hospodaření. Zřízení obsahuje celou řadu ustanovení, jak má poddaný pečovat o své hospodářství, vyjmenovává povinnosti fojta (rychtáře) a konšelů, obsahuje nařízení ve věcech vdov a sirotek i hrozby trestů v případě nešetření požární bezpečnosti, lesního pychu či nepořádného života. Důraz klade na plnění náboženských povinností. Poddaní jsou napomínáni ke svěcení svátečního dne a ne „abyste vejduc do krémy tam se užírali co psi, za vlasy smejkali neb jinak prali, tancovali a jiné neřády v ten den provozovali“. V souvislosti s tím je třeba připomenout,

že za Jana Kropáče z Nevědomí byl proveden na hranicko-drahotušském panství převrat v náboženské příslušnosti obyvatelstva. Pod vlivem luterských kněží, kteří tehdy působili v Hranicích i v Drahotuších, se dosavadní utrakvistické smýšlení obyvatelstva měnilo pozvolna na luteránské. Zanedbatelný nebyl ani vliv Bratří, kteří měli nejen sbory v Hranicích a Drahotuších, ale jejichž stoupenci žili jednotlivě i v okolních obcích, jako např. ve Lhotce či v Olšovci, kde dokonce známý Jiří Strejc stavěl pro své souvěrce sbor.

Z doby Jana Kropáče se dochoval další urbář z r. 1569. Velká měla tehdy 35 osedlých i s držitelem dvorství a dvěma mlynáři. Byli to Vašek Malý, Jiřík Berka, Jan Pospěch, Valenta Šafářů, Vašek Hanků, Pavel Těžkých, Řehoř Šiška, Matěj Hynčík, Jan Janeček, Jan Mazanec, Jan Hnátků, Jakub Steyskal, Matouš Horecký, Jan Hynčíků, Jan Váhanský, Matouš Bernart, Jan Prášek, Nykl Spíšek, Blažek Jun, Staněk Příbýl, Jíra Gogel, Bláha Skoroprech, Vávra Černeš, Jakšíčka vdova, Jakub mlynář, Ondra Dvorský ze dvora, Vítek Těžkých, Jíra Luže, Mikuláš Vaňků, Martin Křivej, Jan Dovalík, Pavel Hrabovský, Matěj Petrušek, Valenta, mlynář nově osedlý, a Jan Kroupa, Plesníků syn z Olšovce. Znamenitý hospodář i přísná vrchnost neměla právě záviděníhodný konec. Jan Kropáč zemřel na mor 23. října 1572 v Hranicích a přežil tak více než o jeden rok svého dospělého syna Bohuslava. Panství zanechal své dceři Anně Kropáčce z Nevědomí, která se r. 1572 provdala za Jana z Kunovic. Syn Janův Jan Jetřich z Kunovic si r. 1600 směnil panství se Zdeňkem Žampachem z Potštejna.

Urbář 1569:

Žampach se pro poddané ukázal ještě tvrdší vrchností než Jan Kropáč z Nevědomí. Roku 1606 sice potvrdil privilegia vesnicím hranického panství, ale brzy se dostal do zlého sporu s poddanými ve vsích, které např. nutil k povinnému odběru ryb ze slavičského rybníka, a s měšťany v Hranicích i v Drahotuších, které trestal vězením. Stavové ho nakonec donutili r. 1608 panství prodat a hraničtí měšťané toho roku děkovali stavům, že se dostali z Žampachova poddanství, a prosili je, aby „v jeho panství nebyli opět uvázáni, neboť by se musili z města vystěhovat“. Žampach prodal panství za 175.000 zl. Karlovi Pergarovi z Pergu, avšak tento nový vlastník panství dlouho neudržel.

Zdeňk
Žampach
z Potštejna

Prodal je již r. 1612 Václavovi Molovi z Modřelic, který se dobrým hospodařením z nevýznamného šlechtice vypracoval na předního magnáta v zemi. Za Molova období se svobodné dvorství ve Velké dostalo v držení drobného katolického šlechtice. Byl jím Vilém Bravanský z Chobřan, který r. 1613 koupil s Molovým svolením toto dvorství od Adama Stoklasy a přikoupil k němu dva „grundy“ s obou stran. Mol z Modřelic se jako horlivý luterán účastnil stavovského odboje proti Ferdinandovi II. a byl zvolen jedním z moravských direktorů. Po bitvě na Bílé hoře a kapitulaci moravských stavů se uchýlil z Brna zpět do Hranic. Ty byly tehdy důležitým centrem moravského luterství. Šlo o sídlo viceinspektora evangelické konsistoře olomouckého kraje. Ještě na počátku r. 1621 se sešlo v Hranicích na 150 luteránských kněží olomouckého kraje, kteří sepsali suppliku saskému kurfiřtovi do Drážďan a luteránské universitě ve Vitemberku, aby byli zachováni při svém náboženství. Tuto suppliku podepsal též Mol i okolní luteránská šlechta, která byla tehdy podporována povstálými Valachy, kteří obsadili široké

Václav Mol
z Modřelic
Svobodné
dvorství
ve Velké

Vilém
Brabantský
z Chobřan

Pokoření
Hranic:
František,
kardinál
Ditrichštejn

okolí Hranic. Počátkem června r. 1621 se však situace změnila. Hranic se zmocnili Španělé, Václav Mol z Modřelic byl zatčen a panství mu bylo konfiskováno. Pro svou účast na odboji byl odsouzen ke „ztrátě hrdla“, byla mu však, jako jiným moravským povstalcům, udělena milost. R. 1624 přestoupil ve vězení ke katolictví, o rok později však zemřel.

Lepší životní osud neměl kupodivu ani zmíněný držitel dvorství ve Velké, katolík Vilém Bravantský z Chobřan. Ten zůstal císaři věren a za stavovského povstání byl stávy vypovězen ze země. Po bělohorské bitvě se vrátil, nové vládě konal služby jako rytmistr císařského vojska v Hranicích i okolí. Jeho kariéra rychle skončila, když 13. února r. 1622 byl úkladně zabit „zlými lidmi“ nedaleko Uherského Brodu.

Hranic se zatím v červenci r. 1621 zmocnilo vojsko markraběte krnovského a v září téhož roku Valaši pod vedením známého Jana Adama z Víckova, kteří tu pobíli císařské vojsko. Po odpadu sedmihradského vévody Bethlena Gábora od markraběte byli však nuceni Hranice i celé panství vyklidit. Toto bylo 16. dubna r. 1622 spolu se sousedním panstvím lipenským darováno olomouckému biskupu, kardinálu Františkovi Ditrichštejnovi. Ditrichštejn potrestal měšťany nejprve ubytováním vojska a v červenci r. 1622 zahájila protireformaci na obou panstvích jezuitská misie pod vedením Jana Drachovia. Nekatolické duchovenstvo bylo z obou panství vypuzeno a luterská fara v Drahotuších, kam Velká přislušela, se stala katolickou a byl k ní připojen i majetek bratrského sboru, který byl z kardinálova příkazu prodán. Do funkce nového katolického faráře byl r. 1623 uveden Samuel Tuček, kdysi kaplan známého holešovského faráře Jana Sarkandra.

Hranické panství, které v Molově období čítalo celkem 1097 poddaných, prožívalo v této době svůj nejhlubší úpadek. Nebylo to pouze následkem odchodu těch, kteří se s novou vrchností nemínili „srovnat ve víře“. R. 1623 vypukla totiž nová válka s Bethlenem, jehož vojsko hranické panství doslova vyrabovalo. A ještě hůře si počínali na Hranicku polští vojáci v císařských službách. Ti řádili tak, že to dokonce vyvolalo protesty jezuitské misie u kardinála.

Ukvapená rekatolizace a válečné útrapy vyvolaly na celém panství hlubokou nespokojenost. A tak, když v říjnu r. 1626 vpadlo na Moravu dánské vojsko, vedené Mansfeldem, donutili hraničtí měšťané 21. října 1626 císařskou posádku ve městě ke kapitulaci. Od hranických i drahotušských měšťanů a od poddaných z okolních vsí se dostalo mansfeldské armádě dokonce i peněžité podpory. Obec Velká tehdy přispěla na Mansfeldovy vojáky částkou 20 zl. V létě roku 1627 se situace na válečném poli změnila. Císařská vojska pod Valdštejnem přešla do protiútoků a Mansfeld byl nucen Moravu opustit. Osamocené Hranice se vzchopily k zoufalé obraně pod vedením bělotínského fojta Rauffmanna, kterého J. H. A. Gallaš ve svých „Dějínách města Hranic“ přejmenoval na Malíka. 11. července r. 1627 Hranice padly. Dobylo je císařské vojsko pod vedením Lorenza del Maestro a bělotínský fojt volil dobrovolnou smrt skokem z hradeb. 16. října r. 1627 byla provedena ve městě pověstná krvavá exekuce a Ditrichštejn potrestal i fojty z okolních obcí. I ve Velké došlo ke zrušení svobodného dvorství. Protože však jeho držiteli byli v této době dědicové po Vilému Bravantském z Chobřan,

nemělo toto zrušení v naší obci bezprostřední následky, neboť Bravantského dědicové zřejmě zůstali za mansfeldské rebelie kardinálovi věrní. Ani po těchto opatřeních nenastal utýraným obcím hranického panství klid. R. 1642 pustošilo panství císařské vojsko arciknížete Leopolda Viléma a Octavia Piccolominiho a v letech 1643–1648 hospodařili na panství Švédové, kteří poddané navíc odírali vymáháním výpalného. Teprve po uzavření vestfálského míru r. 1648 si i těžce zkoušené hranické panství mohlo oddechnout.

Jaké útrapy zakoušela tehdy Velká, lze uhadnout z dalšího urbáře r. 1663. Tehdy ještě v obci existoval pustý grunt, který byl připojen k dvorství. Z urbáře je dále patrné, že celá řada původních obyvatel Velké vzala v průběhu třicetileté války za své a jejich usedlosti byly pak obsazeny poddanými okolních horských německých obcí, které válkou zřejmě tolik neutrpěly. Z 36 osedlých ve Velké měla totiž tehdy téměř polovina německá jména. Jejich nositelé se však postupem doby v novém prostředí, vlivem českého okolí a zejména spádem do Drahotuší, asimilovali. Ve Velké žilo tehdy 25 sedláků (v tom i pustý grunt), 4 zahradníci, 6 chalupníků a 1 mlynář. Byla tehdy Velká již sociálně diferencovaná. V obci žili Matěj Freys, Václav Valenta, pustý grunt po Jiřím Zabečkově byl obrácen ke dvorství, Jura Šindlar, Martin Krejčí, Georg Rypl, Tomáš Vašků, Jiřík Popp, Matěj Doležal, Urban Bartošů, Michal Klezl, Mikuláš Wolf, Andreáš Rypar, Jan Sekera, Jíra Koudelka, Georg Ginger, Michal Černeš, Jakub Klevar, Tomáš Wisner, Martin Hons, Lorentz Mynstr, Georg Wolf, Gregor Rypar, Martin Koudelka, Tomáš Kunczer, grutny po Václavu Czaperkovi a Matoušovi Doležalovi byly připojeny k dvorství někdy Stoklasovu, Matěj Gogeyl, Martin Gogeyl, Georg Kleyvar, Jan Horák, Michal Skoloup, Georg Klumpar, Hans Kunath, Jíra Valentů, Jakub Holota, mlynář Josef Jíra a Václav Sohel. Pokud jde o dvorství, pronajal ho r. 1662 vrchnosti na tři roky Jan Bravantský z Chobřan a r. 1693 se stalo majetkem vrchnosti, když ho Bernard Bravantský z Chobřan prodal za 3.300 zl. Ferdinandovi z Ditrichštejna.

Situaci poddaného v této době dobře charakterizuje nejstarší dokument obecního archivu. Je to kup zahradnické usedlosti, kterou 17. listopadu 1691 po „nebožtíku“ Šerém koupil Tomáš Bartoš. Usedlost koupil na „závdanek“ 40 hřiven, ostatek měla určit vrchnost, která 19. listopadu ke kupu svolila. K usedlosti se Bartošovi přidala 1 jalovice, kůň, půl „voza zadního kutého“, 1 pluh, 2 brány se železy, z „obilé ozimního“ dostal dva snopy a vdova Šerá jeden, dále mu byla přidána 1 měrice žita, půl měrice rži, 1 měrice „ječmeňa“, kopa ovsu a kopa slámy. K tomu mu byly dále přidány jedny hony, „rolly k Ludině“, jeden kousek „za Ludinů na měřici a půl lúky“. Za toto měl Bartoš odevzdat sirotkům po Šerém 10 zl. Vdova Anna Šerá si vymínila „dva hony rolí za příčnú cestu“, které měl Bartoš do její smrti pro ni obdělávat. Dále si vymínila v zahradě 4 trnky, 2 jabloně, kus zahrady na trávu a půl „lúky za Ludinů“. Po její smrti mohla být veškerá tato „výminka“ odkoupena od hospodáře za 30 zl, případně zakoupena cizí osobou. Těchto 30 zl. se po její smrti mělo rozdělit mezi sirotky rovným dílem. Na usedlosti byla dále jedna klisna. Ta se měla prodat a ze získaných peněz se mělo „Václavovi, mladšímu synovi, předkem na šaty vzíti a

Velká
od r. 1663:

Nejstarší
obecní
dokument
1691

zjednati", ze zbytku se měli rovným dílem podělit ostatní sirotci s matkou. Všichni se měli dále podělit z peněz získaných odprodejem poloviny předního vozu a z Bartošova „závdanku" 40 hřiven připadalo na čtyři sirotky Jiříka, Tomáše, Jana a Václava po 10 hřivnách. Kup se stal v přítomnosti fojta Martina Šnajdara, staršího purkmistra Martina „mynáře", mladšího purkmistra Jiříka Rygla a „celého přisedičího ouřadu". Hejtman Jan Heeger ke kupu svolil, „poněvadž ani vdova, ani ti sirotci ten grunt držeti nechtěli a jej dobrovolně Tomášovi Bartošovi pustili".

Pod ditrichštejskou vrchností neměli poddaní z naší obce na různých ustlání. Nejenže platili nejružnější peněžní dávky a tíživou kontribuci, navíc je sužovala i robota. Podle údajů t. zv. dominikální fassé z r. 1750 konal sedlák na hranickém panství třídní robotu v týdnu, zahradník dvoudenní a chalupník jednodenní. V létě se však tento počet zvyšoval na dvojnásobek, což u sedláka činilo plných šest dní v týdnu. I když vezmeme v úvahu, že si vypomáhal vlastními nájemnými pracovníky (pacholky), není pochyby o tom, že za takových okolností vlastní hospodářství hynulo, a chápeme také, proč vdova Šerá se sirotky nestála o zahradnickou usedlost. Nápravu v tomto směru přinesl teprve robotní patent z r. 1775, který robotní povinnosti upravil podle výše placené daně a tak je podstatně zredukoval. V této době dostala Velká konečně i dědičnou zákupní rychtu – fojství, na něž byl 28. září 1772 povýšen statek Antonína Tomáše Poppa Karlem z Ditrichštejna.

O osm let později si „obec dědiny veliceké" pořídila i vlastní pečetidlo, které bylo užíváno do r. 1855. Důležitou úlohu v 18. století hrál i velický mlyn, z něhož byla vedena vodovodem voda do hranického zámku i do města. Vyrovnání nákladů mezi panstvím a městem v této spojitosti bylo uzavřeno v r. 1747.

Z počátku 18. století máme také prvé doklady o škole ve Velké. Matiční zápis drahotušské fary hovoří o tom, že „3. máje r. 1709 zemřel rektor veleckej". Šlo zřejmě o pokus, který neměl dlouhé trvání, protože zápis školní vizitace v Drahotuších z r. 1787 konstatuje, že Velká tehdy školu neměla. K Drahotuším přifařené obce byly tehdy vybídnuty, aby si školy zřídily. Ve Velké se vyučování ujali chalupník Kajnar a po něm výminkář Bezděk, kteří vyučovali pouze v zimě ve svých bytech. Ze sklonku 18. století máme prvé přesné údaje o počtu obyvatel obce. Roku 1772 měla Velká celkem 372 obyvatel.

Jako robotní patent v r. 1775, tak i zrušení nevolnictví v r. 1781 obci značně ulehčilo. Na přelomu 18. a 19. století nesla však Velká v plné míře tíži válek s napoleonskou Francií. To se mimo jiné projevilo i zesílenými odvody. 22. září r. 1805 byl vykonán odvod dokonce během bohoslužeb v drahotušském kostele, kdy bylo odvedeno do Hranic osm chasníků z Velké, kteří však byli ještě týž den puštěni na svobodu. Hůře to dopadlo v r. 1809, kdy v důsledku nedostatku svobodných rekrutů byl z Velké odveden k vojsku ženatý Antonín Glos. V souvislosti s napoleonskými válkami je se třeba zmínit i o přítomnosti ruských spojeneckých vojsk na Hranicku. Ve Velké se ruští vojáci ubytovali v listopadu r. 1805 před bitvou u Slavkova, kdy nocovalo 20-24 vojáků na jedné usedlosti. Velké zatížení pro velecké usedlíky znamenalo v této době vypravování přípeží pro vojsko. A tak, když v letech 1803 – 1806

byly pro drahotušský farní kostel pořizovány nové varhany, na které přispěla i Velká, rozhodly se přifařené obce, že dovoz varhan z Andělské Hory budou raději platit. Velká tehdy složila 31 zl., 54 kr., na varhany 62 zl., 30 kr.

V období napoleonských válek dostala obec prvého školního učitele, jímž byl r. 1806 jmenován Tomáš Kučera. Již o rok dříve byla v obci vystavena prvá škola o jedné světnice a jedné komoře. Rektor Kučera se kromě učitelství živil i prodejem tabáku a zvoněním, za něž užíval jednu měřici pole a louky a dostával jeden a čtvrt míry rži. S výtěžkem z pole a louky činilo jeho roční služné 60 zl., 18 kr.

Po ukončení válek nastává obci období poměrného klidu. Počet obyvatel v této době výrazně vzrostl. V r. 1834 měla Velká 429 obyvatel a 59 domů. Z toho č. 2 byla obecní chalupa, č. 57 škola a č. 42 panský dvůr. Z 56 usedlíků bylo 32 sedláků a 24 domkářů. V obci bydlili také již i bezzemci jako na č. 35, kde na Vítkově selské usedlosti bydlil podruh Fabián Jedlička. V obci žili vdova Ličmanová, Štěpán Valenta, František Bezděk, František Frais, Štěpán Horák, Jan Tománek, Martin Šubrt, Jan Bajgar, Antonín Koláček, Jan Hapala, Jan Durman, Jan Šlosar, Štěpán Bezděk, Štěpán Šindler, Jan Horák, František Hapala, Karel Šindler, Karel Frais, Josef Staroš, Václav Prokeš, Jan Rušar, Jiří Novosad, Frant. Hradil, vdova Michálková, Martin Balhar, Jan Kašpařík, Antonín Šubrt, Jakub Šindler, Josef Josefovský, Josef Rýpar, Frant. Třetina, Antonín Tomečka, Josef Klézl, Jan Šubrt, Josef Bagár, Josef Humplík, Karel Lévi, Antonín Hapala, František Koláček, Jan Popp, Valentin Janásek, Frant. Král, Antonín Čihala, Valentin Passinger, Frant. Popp, Ignác Kainar, Frant. Vítek, mlynář Karel Josefovský, Antonín Glos, Jakub Josefovský, vdova Josefovská, Karel Brovec, Ignác Glos, Jan Čihala, Frant. Šindler a Josef Horák. Po napoleonských válkách bydlili v obci také dva invalidé, Jakub Kopecký, který dostával od vrchnosti podporu, a desátník Haager, který se do Velké přistěhoval v r. 1823. Růst obyvatelstva vyvolal potřebu dalšího učitele, a tak v r. 1834 dostal rektor Kučera za pomocníka Jana Hapalu, který byl r. 1839 jmenován skutečným učitelem. Ve třicátých letech minulého století byly již ve Velké také vykoupěny pozemky pro stavbu železnice – Severní dráhy císaře Ferdinanda, jejíž stavba započala v r. 1843. Z katastru obce Velké byly pro železnici vykoupěny pozemky na Šovejdech, kteréžto traťové označení je vzpomínkou na zaniklou obec Šovejdy, která se připomíná v r. 1499 a ve třicátých letech 16. století byla již pustá.

Revoluční rok 1848 zbavil i Velkou natrvalo roboty, i když za cenu vykoupění. Obec si také mohla místo rychtáře, dosazovaného vrchností, zvolit starostu s obecní radou. Zvolila si dosavadního rychtáře Martina Šubrtu z č. 20. Podotýkáme, že nějaké rozdělení na politické strany tehdy neexistovalo, volilo se do tří sborů podle výše placených daní, takže správa obce se oclla v rukách selské buržoazie. Vnějšíkovým vyjádřením skutečnosti nového obecního zřízení bylo i nové obecní pečetidlo, které s nápisem Obec Velká bylo pořizeno v r. 1855. Za starosty Šubrtu byla provedena stavba nové školy na č. 57, protože stará škola shořela při velkém požáru r. 1858, kdy lehl popelem celý střed obce až po č. 35 na jedné a č. 24 na druhé straně. Škola byla vysta-

První učitel
1806

Po ukončení
válek:

Rok 1848–1856

Obecní pečť
1780

Založení
školy

Zrušení
roboty
Napoleonské
váky

věna nákladem 1919 zl., 91 a půl kr., spor o školní zahradu se sousedy byl urovnán v r. 1861. Při škole byla r. 1871 založena z popudu místního mlynáře Štěpána Kurfürsta školní knihovna. Mlynář věnoval jako základ pro ni prvních 20 knih. Pruský vpád v r. 1866 přinesl obci ztráty na lidských životech. Prusové, kteří jinak obyvatelstvu neškodili, pouze obec důkladně vyjedli, zavlékli do Velké choleru, již padlo za obět 14 osob v západní části obce.

Starostové
obce
Učitel
Hapala

Ze starostů před r. 1918 sluší vzpomenout Jana Popa, za něhož byla v obci v letech 1878–1879 postavena filiální kaple Povýšení sv. Kříže, a Valentina Bílého, za něž se v obci konala slavnost, které, jak praví obecní kronika, „nebylo do této doby pamětníka“. V r. 1884 se totiž konalo v obci slavnostní vyznamenání řídícího učitele Jana Hapaly stříbrným záslužným křížem s korunou, neboť Hapala působil na škole plných 50 let. Slavnost se konala za střelby z hmoždířů, kříž Hapalovi připsal sám okresní hejtman baron Baillou a starosta Bílý předal oslavenci diplom čestného občanství obce. Ze slavnostních řečníků je třeba vzpomenout zástupce učitelstva Františka Kříčku z Kelče, otce pozdějšího známého skladatele Jaroslava a básníka Petra Kříčky. Slavnost byla ukončena bohoslužbami v nově vystavěné kapli, za nichž se opět střídalo z hmoždířů, a hostinou s mnoha přípitky. Hapalovým nástupcem na škole se stal Josef Maňásek z Hranic, který ve Velké působil do r. 1900. S pochopením starosty Jana Bezděka, který starostoval v letech 1886–1895, byla nákladem 18.000 zl. postavena v období Maňáskova působení ve Velké nová školní budova společným nákladem obcí Velké a Lhotky. Starosta Bezděk získal pro novou školní budovu stavební místo v zadní části zahrady č. 43, které obec koupila od manželů Koláčkových za 300 zl.

Sbor
dobrovolných
hasičů – 1896

V období Bezděkově byla rovněž nákladem obce stavěna část silnice na „Horácké“ směrem ke Stříteži, pokud šla velickou tratí. Bezděk jinak působil i v jiných veřejných funkcích. Byl předsedou Okresního hospodářského spolku, mlékařského družstva a pokladníkem Kontribučenské záložny. Jeho nástupcem ve funkci starosty se stal Josef Rýpar z č. 39. Rýparovou zásluhou vznikl v obci r. 1896 Sbor dobrovolných hasičů a to po požáru, který zničil v obci usedlosti 1–6. Sbor vyvíjel značnou činnost kulturní pěstováním ochotnického divadla, pro které si r. 1898 vybudoval jeviště. Režisérem her býval tehdy mlynář Alois Serbousek a jako jedno z prvních představení hrána byla Tylova Paličova dcera. V období Rýparova starostování byla provedena rozsáhlá silniční výstavba ve směru na Drahotuše a byl vysázen obecní lesík „pod Uhřitů“. Sbor dobrovolných hasičů dostal v provozování divadelních her od r. 1907 čilou konkurenci. Tehdy vznikl v obci čtenářský spolek Pokrok o 122 členech, který kromě divadla pořádal i přednášky a výlety. Duší nově vzniklého spolku byl Maňáskův nástupce na škole řídící učitel Hubert Vítězslav Karlíček, neúnavný národní pracovník, který platně pomáhal prvému českému starostovi dr. Frant. Šromotovi v jeho boji za vymaňování Hranic z německé obecní správy a zasáhl také činně do bojů za všeobecné hlasovací právo.

Čtenářský
spolek
„Pokrok“ –
1907

Prvá světová
válka
1914 – 1918

V předvečer první světové války v r. 1910 měla Velká 553 obyvatel a 85 popisných čísel. Z hospodářského zvířectva bylo tehdy v obci 58 koní, 349 kusů hovězího dobytka, 40 koz, 189 vepřů, 1543 slepice, 104 husy a

43 kachny. Jako jinde i ve Velké zasáhla první světová válka rušivě do života občanů. Obyvatelstvo bylo sužováno rekvizicemi zásob, ubytováním vojska, válečnými půjčkami, nedostatkem zboží všeho druhu, lístkovým systémem i růstem cen. A byly i ztráty na lidských životech. Obecní kronika uvádí celkem 17 osob, které buď padly na bojištích, nebo zemřely v důsledku válečných útrap, či jsou dodnes vedeny jako nezvěstné. Dva z nich František Tomečka a Valentin Skýpala přišli o život v ruských legiích. Tam bojovalo i dalších pět občanů z Velké, kteří se do vlasti vrátili teprve v r. 1920; mezi nimi byl i pisatel první obecní kroniky učitel Joža Harna. Zpráva o prohlášení státní samostatnosti se dostala do Velké 29. října 1918 a přinesl ji z Hranic řídící učitel Karlíček. Velká se dostala tento den do nového období svých dějin. Začala prožívat léta předmnichovské republiky, kterou vystřídala okupace, radovala se z osvobození Sovětskou armádou a kladla, stejně jako jiné obce naší vlasti, základy novému spravedlivějšímu společenskému řádu, socialismu. Tu budiž pisateli dovoleno, aby předal péro svému pokračovateli, který s tímto novým obdobím dějin naší obce chce veřejnost podrobněji seznámit.

Literatura a prameny:

- V. Bartovský, Vlastivěda moravská – hranický okres, 1909
- L. Hosák, Historický místopis Moravy a Slezska – úv. svazek, 1967
- R. Janovský, Jana Kropáče z Nevědomí poddanské zřízení na panství hranickém, ČVSMO 1932
- B. Indra, Odboj města Hranic a jeho potrestání, ČVSMO 1940
- Indra – Turek, Paměti drahotušských kronikářů, ČVSMO 1946
- B. Indra, Obyvatelé Hranicka v 16. a 17. století, ZK 1946–1948
- Jašková, Hosák, Indra, Hranice – dějiny města I, 1969
- A. V. Musiol, Soudní okres hranický, 1936

Z pramenů byl použit archiv obce a školy, zejména nejstarší díl obecní a školní kroniky, parcelní protokol obce z první poloviny 19. století a nejstarší obecní dokument z r. 1691. Z publikovaných pramenů byl použit publikovaný inventář fondu Velkostatek Hranice (Roubic – Dvořáková) a Tereziánský katastr moravský (Radimský – Trantírek).

Obec Velká v letech 1918-1971

Několik slov úvodem:

PhDr. Ivan Krška nás seznámil s nejstaršími dějinami naší obce. Osvěttil nám mnohé neznámé události a přispěl tak k lepšímu poznání života našich předků.

Mým úkolem je doplnit tento přehled událostmi za uplynulá léta od r. 1919. Svou úlohu, proti jeho práci, mám usnadněnu tím, že mohu čerpat z materiálů, které jsou obsaženy v kronikách naší obce.

Největší zásluhu o poznání dějin naší obce má kronikář Josef Harna, dlouholetý učitel ve Velké, který zpracoval I. díl kroniky od nejstarších dob až do r. 1918 a pokračoval v zápisech v II. díle od r. 1919 až do r. 1926, kdy odešel z Velké jako řídící učitel do Klokočí.

Pak vedl kroniku v letech 1927–1929 říd. uč. Engelbert Vašíček a v letech 1930–1938 František Tománek, rolník, č. 20. V letech 1939–1944 psal kroniku říd. uč. Adolf Tománek a po něm od r. 1945 do r. 1957 a opět v letech 1962–1967 říd. uč. Adolf Jordán. Kratší dobu vedli kroniku: 1956–1957 řed. školy Miroslav Studynka, 1958–61: řed. školy Ladislav Kalbáč. Posledním kronikářem v roce 1968 byl prof. Karel Wimětal. Po jeho odchodu z Velké není zatím nový kronikář jmenován.

Druhá část je rozdělena na tyto oddíly:

1. 75 let požárního sboru.
2. 50 let tělovýchovy – 50 let Sokola.
3. 15 let jednotného zemědělského družstva.
4. Základní devítiletá škola a mateřská škola.
5. Místní lidová knihovna a Čtenářský spolek „Pokrok“.
6. V samostatném státě – události v obci – 50 let KSČ.

Oddíl 5. zpracovala knihovnice MLK Marie Baborová, historii KSČ ve Velké – tajemník MNV František Pavlů.

Děkuji všem, kteří mi svými připomínkami pomohli napsat těchto několik dalších stránek z dějin obce Velké.

Velká, 1971.

ANTONÍN JAMBOR,
ředitel školy

SEDMDESÁT PĚT LET POŽÁRNÍHO SBORU – SEDMDESÁT PĚT LET SLUŽBY PŘI OCHRANĚ MAJETKU OBČANŮ:

Místní Dobrovolný hasičský sbor ve Velké byl založen v roce 1896. Stalo se tak po velkém požáru, při kterém v suchém létě 1895 lehlo popelem na západní straně obce šest usedlostí, č. 1–6.

Stanovy pro založení sboru připravil a napsal tehdejší nadučitel Josef Maňásek. Byly schváleny c. k. místodržitelstvím v Brně 4. 3. 1896.

Na I. valné hromadě dne 29. 3. 1896 byl prvním starostou sboru zvolen starosta obce Josef Rýpar, rolník, č. 39, prvním velitelem mlynář Alois Serbousek, č. 26, jednatelem Karel Zlámal, rolník, č. 46.

V témže roce bylo 6. září provedeno svěcení nové ruční stříkačky, kterou zakoupila obec za 1.700 zlatých od firmy Ad. Hiller v Brně. Byla to dvouproutková stříkačka s navijákem. Nová stříkačka byla umístěna ve skladišti zároveň s obecním kočárem. V roce 1913 bylo skladiště upraveno a zbudována věž pro sušení hadic. Další úprava zbrojnice byla provedena v roce 1929.

Motorová dvoukolová stříkačka – zvaná Agregát – byla zakoupena po velkém požáru na „Kocandě“ v březnu 1934, kdy vyhořely domky Anny Šindlerové, č. 65 a Františka Pečeně, č. 66. Při tomto požáru také nešťastně zahynul 17 letý syn Josef Šindler. Nová motorová stříkačka stála 28.000,- Kč.

Další vybavení sboru bylo provedeno až v roce 1947, kdy bylo zakoupeno starší nákladní auto jako dopravní prostředek pro místní hasičský sbor. Do zbrojnice byla také vybourána nová vrata. V roce 1951 byla na věži zbrojnice instalována nová poplachová siréna.

Dekretem ministra vnitra Václava Noska ze dne 18. 1. 1952 byla hasičská organizace prohlášena za dobrovolnou organizaci celostátního významu pod názvem: Československý svaz požární ochrany. V témže roce byla vybudována požární nádrž za kovárnu vedle Radíkovského potoka.

V roce 1962 došlo ke sloučení s požárním sborem ve Lhotce v jednu požární jednotu.

Místní národní výbor zakoupil v roce 1966 starší nákladní auto T 805 valníkove úpravy a po provedené generální opravě v roce 1967 slouží tento vůz plně k činnosti sboru. V roce 1968 zakoupil MNV nový výsuvný 12 metrový žebřík, který slouží jak pažárníkům, tak i pro potřeby veřejného osvětlení.

Podle dochovaných záznamů zasahoval požární sbor při těchto požárech ve Velké: 1896 – Fr. Hapala, 1899 – Jos. Bílý, Ant. Humplík, 1900 – Fr. Bílý, 1903 – Ant. Bílý, 1904 – Bezděk, 1909 – Ant. Bílý, 1911 – Jan Glos, 1914 – Fr. Koláček, 1921 – Fr. Zlámal, Jan Doskočil, 1930 – Jos. Bílý, 1933 – Ant. Skříčil, 1934 – A. Šindlerová, Fr. Pečeňa, 1935 – Al. Jakeš, 1936 – mlyn Jan Doskočil, 1941 – Fr. Pacák, 1944 – Lud. Šlosar.

Od tohoto roku nedošlo v obci k žádnému požáru. Je to jistě i důsledek řádně prováděných každoročních preventivních prohlídek, které konají členové sboru ve všech domech.

Kromě uvedených požárů pomáhali členové sboru při požárech v okolních obcích, při povodni na potoce Velička, která občas zaplavovala domky u ní položené, hlavně pokud nebyla provedena regulace.

Sbor se také pravidelně účastní různých cvičení a soutěží jak místních, tak okresních. V posledním období bylo založeno také družstvo mladých členů, jimž jednota věnuje zvýšenou péči. Vychovává si tak své nástupce.

Za své 75 leté historie měla jednota tyto činovníky:

Starostové sboru: Josef Rýpar, č. 34 (1896–1906 – 10 let), František Glos, č. 5 (1906–1908 – 2 roky), Jan Bezděk, č. 38 (1908–1924 – 26 roků), Antonín Urban, č. 57 (1924–1947 – 14 roků) a Josef Bílý, č. 17 od roku 1948 doposud.

Z velitelů zastával nejdéle funkci Alois Serbousek, č. 26 (1896–1918 – 22 roků), z jednatelů: Jan Bezděk, č. 39 (1898–1909 – 11 let) a František Tománek, č. 20 (1928–1939 – 11 roků). Vzdělávacískou funkci, která byla zavedena až v r. 1924, zastával dlouhá léta říd. uč. Adolf Jordán.

Nejstarší žijící členové jednoty jsou:

František Foltýnek, č. 44	členem 64 roků – dožívá se 90 let,
Josef Bezděk, č. 90	61 roků – dožívá se 81 let,
Adolf Jordán, č. 50	52 roků – dožívá se 80 let,
František Glos, č. 77	50 roků – dožívá se 76 let,
Vojtěch Bezděk, č. 35	48 roků – dožívá se 69 let,
Josef Hlavinka, č. 82	48 roků – dožívá se 67 let,
Josef Bílý, č. 17	46 roků – dožívá se 69 let.

Všichni také obdrželi při 65. výročí trvání jednoty v roce 1961 Čestná uznání Okresního výboru požární ochrany v Přerově.

U příležitosti 100. výročí trvání požární ochrany v našich zemích byli 21. 6. 1964 vyznamenáni krajským výborem za dlouholetou a obětavou práci v požární ochraně čestným odznakem: Za příkladnou práci v požární ochraně: Josef Bílý, č. 17 a Adolf Jordán, č. 50.

V červenci roku 1968 bylo provedeno velké námětové cvičení u střediska JZD. Tento úkol byl splněn za spolupráce požárních jednot 16. okrsku. Ochrana budov JZD byla zajišťována přepravováním vody až z potoka Velička, vzdáleného 650 metrů. Byly vybudovány tři přepadové jímky a nasazeny na přečerpávání motorové stříkačky okolních sborů. Cvičení byl přítomen předseda OV-ČSPO Leopold Koutný z Přerova, který průběh velmi kladně hodnotil. Na závěr cvičení předal pak Čestné uznání – Ústředního výboru ČSPO předsedovi jednoty Josefu Bílému. Cvičení ukázalo dobrou připravenost nejen našeho sboru, ale také okolních sborů.

Sedmdesát pět let práce hasičů–požárníků v naší obci je vyplněno nezištnou obětavou prací pro ostatní spoluobčany při ochraně jejich i společného majetku.

PADESÁT LET SOKOLA – PADESÁT LET TĚLOVÝCHOVY VE VELKÉ:

Tělocvičná jednota Sokol ve Velké byla založena dne 1. 9. 1920. Při založení měla 56 členů, 21 dorostu a 50 žáků. Starostou byl zvolen starosta obce Antonín Nesvadba. Jednota začala ihned vyvíjet činnost, cvičit, hrát divadla, pořádat přednášky. Veřejnosti se představila svým I. veřejným cvičením na zahradě p. Anežky Bezděkové, č. 35 dne 11. září 1921.

Při parcelaci dvora byla jednotě v roce 1924 přidělena zahrada o výměře 3 měřice a stará panská stodola. Na zahradě bylo obětavou prací členů jednoty upraveno cvičiště a konalo se tam 29. června 1924 veřejné cvičení, spojené s odhalením nového spolkového praporu. Jednota také často zajížděla do sousedních obcí. V roce 1926 se členové účastnili VIII. všesokolského sletu v Praze. Cvičili: 2 dorostenci, 6 dorostenek, 1 žena, 3 muži.

Jedním z hlavních úkolů uplynulých let byla výstavba nové sokolovny. Stavba byla provedena v roce 1929 na místě staré stodoly. Za obětavé výpomoci členů a vedení stavbyvedoucího p. Ernesta byla postavena rozsáhlá budova pro účely tělovýchovné i kulturní. Práce byly z větší části ukončeny ještě v témže roce. Tělocvična byla postavena nákladem 176.000 Kč. Sál má velikost 11x16 m, jeviště 11x6 m. Většina nákladu byla hrazena půjčkou, kterou se podařilo splatit až v roce 1945. Slavnostní otevření dne 25. 5. 1930 bylo spojeno s veřejným okrskovým cvičením. Vybudování nové sokolovny oživilo dále činnost jednoty, členové se zúčastnili dalších sletů v Praze a prováděli bohatou kulturní činnost v naší obci.

Přišel rok 1938, okupace naší vlasti a v roce 1941 zastavení činnosti Sokola a zabavení jmění. Správcem majetku byl ustanoven říd. učitel Adolf Jordán. O udržování sokolovny se obětavě staral Jakub Vrbka, důchodce, č. 93. Během Protektorátu byla sokolovna v roce 1939 obsazena německým vojskem, v roce 1941 německou policií a v roce 1944 opět německým vojskem.

Vítězství Rudé armády nad fašismem přineslo nejen svobodu naší vlasti, ale umožnilo, aby již 3. června 1945 zahájila svou činnost i jednota Sokol. Jestliže do roku 1938 vyvíjela v obci tělovýchovnou činnost mimo Sokol také Jednota Čsl. Orla, pak po osvobození samostatná činnost Orla nebyla obnovena a na společné schůzi dne 1. 7. 1945 bylo dohodnuto společné cvičení v Sokole.

Oslava 25. výročí založení Sokola byla v roce 1946 spojena s veřejným cvičením dne 18. 8. 1946. Vzrostl také počet členů a jednota měla toho roku 70 mužů, 44 žen, 26 dorostenců a dorostenek a 50 žáků a žaček. XI. sletu v Praze v roce 1948 se účastnilo: 5 žáků, 5 žaček, 5 dorostenců, 4 dorostenky, 22 mužů a 11 žen.

V roce 1951 byla nákladem 80.000 Kčs položena nová parketová podlaha v sokolovně.

I. celostátní spartakiády v Praze v roce 1955 u příležitosti 10. výročí osvobození republiky se z jednoty účastnilo 9 cvičenců pod vedením náčelnice Ludmily Adamcové. II. celostátní spartakiády v roce 1960 se účastnili: 3 muži, 16 žen a 3 dorostenky.

Od roku 1954 se jednota připravovala k přestavbě sokolovny. Svépomocnou akcí, obětavými dobrovolnými pracemi, byla v letech 1957–1959 provedena první část přestavby – sklepy, záchody a šatny. Práce byly ukončeny 12. října 1959.

Hned v roce 1960 začala druhá etapa přestavby sokolovny, která byla ukončena až v roce 1963. Práce byly prováděny opět svépomocí – v Akci Z. Provedena byla přístavba přísálí, kotelny, horního přísálí, schodiště, nového vchodu do budovy a bylo zabudováno ústřední topení. Všechny tyto práce představují mnoho tisíc dobrovolných brigádnických hodin, které odpracovali členové jednoty. Hodnota celé prove-

dené přístavby činila 480.000 Kčs. Akce byla financována ze státních prostředků. Je nutno ocenit příspěvek státu na tuto rozsáhlou akci. Socialistické zřízení zbavilo funkcionáře starostí o finanční zajištění této akce, která by v dřívějších dobách, hlavně při vzpomínce na stavbu v roce 1929, nebyla vůbec možná.

O provedení prací se především zasloužili: Jakub Vrbka, Jan Škrdla, Josef Nevrla, sourozenci Fraisoivi, František Pacák, Bohumil Hlavinka, Josef Bílý, Ludvík Michálek, Antonín Vika, Metoděj Dubský, Josef Hlavinka st. a ml., František Zlámal, Miroslav Vrbka a řada dalších členů jednoty, členů Československého svazu mládeže a ostatních občanů. Od počátku vedl celou akci po stránce zajišťování materiálu, finanční a administrativní, Jan Babor, pracovník ONV z Velké. Přestavba sokolovny ovlivňovala i celou činnost jednoty, poklesl zájem o cvičení, hlavně pro nedostatek vedoucích.

Na III. celostátní spartakiádě v roce 1965 cvičily pouze 4 ženy.

Dne 27. února 1965 zemřel ve věku 77 let sokolník Jakub Vrbka. Od svých mladých let stál v sokolských řadách jako obětavý pracovník. Po jeho smrti se nepodařilo získat nového sokolníka a úklid provádí školnice zdejší školy, protože v sokolovně také škola provádí svou tělesnou výchovu.

V posledních letech vyvíjela jednota činnost jen v odboru základní tělesné výchovy, kde cvičení žactva je zajištěno za spolupráce učitelů zdejší školy a dorostenky vedou vyškolené cvičitelky naší jednoty. Jednota každoročně, za spolupráce školy, pořádá Tělovýchovné odpoledne na ukončení školního roku. V jednotě by byly podmínky pro odbíjenou a stolní tenis, jen není možno zajistit vedoucí. Členové turistického kroužku se účastní každoročně akce 100 jarních kilometrů a získávají, hlavně mládež, 25 – 30 odznaků za splnění podmínek.

V sokolovně, která je jediným kulturním zařízením v naší obci, se konají také všechny kulturní akce, taneční zábavy i plenární zasedání MNV. Budova, upravená svépomocí obětavých členů, slouží tak k prospěchu všem.

V čele jednoty v uplynulém období byli: Antonín Nesvadba, Antonín Urban, František Foltýnek, Antonín Hlavinka, Adolf Jordán, Josef Šenk, Josef Nevrla, Jan Škrdla a od r. 1966 Bohumil Hlavinka. Z členů výboru zastává nejdéle funkci pokladníka Marie Baborová.

V roce 1969 udělil Ústřední výbor ČSTV medaili: Za zásluhy o sjednocenou tělovýchovu: Adolfu Jordánovi, Janu Baborovi, Marii Baborové a Antonínu Jamborovi.

Padesát let činnosti je tak přehlídkou obětavé práce pro zdraví našich spoluobčanů, pro rozvoj kultury a sportu v obci.

PATNÁCT LET SOCIALISTICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ VE VELKÉ.

V letošním roce vzpomínáme také 15. výročí založení Jednotného zemědělského družstva ve Velké. JZD bylo založeno na ustavující schůzi dne 26. dubna 1956. Prvním předsedou tehdejšího menšinového družstva II. typu byl zvolen Karel Hrab, st. č. 38, členy představenstva: Františka Fejkusová, Jarmila Hümerová, Eliška Horáková, Jan Tománek, předsedou revizní komise byl Antonín Vika.

Začátky družstva nebyly lehké. Nesnadno se prováděla hospodářsko-technická úprava pozemků a také ustájení dobytka na několika místech bylo velmi obtížné. Všechny tyto potíže překonávali družstevníci usilovnou prací. První pracovní jednotka činila místo plánovaných 12,— Kčs, 14,— Kčs. I v dalších letech bylo družstvo menší, nové, jeho předsedou byl pak zvolen Josef Bagar, č. 14. Toto družstvo mělo celkem 56,25 ha zemědělské půdy, z toho 45,45 ha orné.

K podstatné změně v poměrech JZD došlo až v roce 1958, kdy na jaře byli do družstva získáni téměř všichni zemědělci z Velké. Přijati byli na členské schůzi dne 15. 4. 1958. Výměra zemědělské půdy bez záhumenek činila 383,— ha, z toho bylo 315,— ha orné půdy. Počet zemědělských závodů sdružených do JZD byl 65, celkový počet členů družstva byl 116. Výměra záhumenků činila 33,— ha. V průběhu náboru bylo do družstva získáno 52 zemědělských závodů a 92 členů. Předsedou zůstal opět Josef Bagar.

Zvýšený počet členů přinesl další problémy v práci družstva. Bylo započato s adaptací stodoly u Glosů č. 27 na kravín. Práce byla ukončena v r. 1959 a bylo tam ustájeno 32 ks dojníc. Byla rovněž postavena nová drůbežárna pro 250 ks slepic. V adaptovaném vepříně bylo zastájeno 80 ks vepřů. V nevyhovujících stájích zůstalo ještě ustájeno 110 ks krav, 140 ks ostatního skotu, 34 ks prasnic a 71 ks vepřů. Bylo proto nutno přikročit ke stavbě nového kravína. Stavba byla započata v r. 1960 a ukončena v r. 1962. Svod dobytka do čtyřřadového průjezdového kravína byl proveden 4. června 1962.

Od 1. ledna 1961 v důsledku sloučení obce Lhotka s obcí Velkou, bylo rovněž provedeno sloučení obou JZD v jeden ekonomický celek s názvem Jednotné zemědělské družstvo ve Velké. Sloučené JZD mělo 518 ha zemědělské půdy, z toho 413,— ha orné. Celkový počet družstevníků byl 150, z toho 120 bylo stálých, avšak jejich průměrný věk činil 54 roků.

Družstvo neustále doplňovalo svůj strojový park, provádělo nutné adaptace a opravy některých budov a začalo také v roce 1962 provádět odvodnění pozemků a to plošnou meliorací trubkovou drenáží. V důsledku zamokření pozemků i různých jiných vlivů dosahovalo družstvo střídavých úspěchů ve výši odměny na 1 PJ. Výše pracovní jednotky však byla poměrně velmi nízká, což nepříspěvalo ke konsolidaci družstva, jehož předsedou, i po sloučení s JZD Lhotka, zůstal Josef Bagar.

Na doporučení Okresní zemědělské výrobní správy v Přerově byl na členské schůzi dne 5. dubna 1963 zvolen novým předsedou Josef Bláha z Partutovic, který tuto funkci vykonává stále. Novému předsedovi, který si získal několik obětavých spolupracovníků, se postupem doby podařilo zlepšovat výsledky hospodaření. Mají na tom zásluhu také ti členové družstva, kteří pochopili, že jen svědomitou prací je možno dosáhnout lepších výsledků a tím i vyšších osobních příjmů družstevníků.

Tuto nutnost v průběhu dalších let pochopila většina družstevníků a postupně se zlepšovaly i výsledky. Družstvo provádělo další odvodňování zamokřených pozemků, byla vystavěna nová moderní porodna pro 80 ks prasnic, prováděly se generální opravy stodol, nakupovaly nové stroje, traktory, obilní kombajn E-512, byly

postaveny dvě ocelokůlny pro uskladnění strojů a vybudována čerpací stanice pohonných hmot.

V roce 1966, k 10. výročí družstva, mohl předseda na výroční členské schůzi konstatovat, že přes vysoké náklady na budování investic, přes veškeré potíže se zvýšila hodnota PJ z 8,50 Kčs v roce 1962 na 17,17 Kčs v roce 1966, to je zvýšení o plných 119 %.

V dalších letech pokračovalo družstvo ve zlepšování výsledků hospodaření. Docílovalo stále lepších výnosů v rostlinné výrobě a zlepšily se i výsledky živočišné výroby i přesto, že družstvo má stále poměrný nedostatek pracovních sil a to hlavně sil mladších. Družstvu vypomáhají každoročně při špičkových pracích jednak brigádníci z naší obce a hlavně z patronátního vojenského útvaru v Hranicích. S jejich pomocí jsou všechny práce splněny v agrotechnických lhůtách.

Družstvo dosáhlo v 15. roce svého trvání výši odměny na 1 PJ 21,70 Kčs, premie u padily na hospodářských výsledcích činily 4,30 Kčs, takže úhrnná výše na 1 PJ za rok 1970 byla 26,00 Kčs.

Od 1. ledna 1971 přechází družstvo na pevnou peněžní odměnu, 22,- Kčs v první pracovní třídě. Pro vyplácení pevné peněžní odměny byly vytvořeny potřebné finanční rezervy. Ani tímto úspěchem nekončí úsilí družstevníků o zlepšování výsledků hospodaření. Je před nimi další výhled ve specializaci družstva, v připravovaném slučování s okolními družstvy, aby tak na velkých výměřích, nejméně 1.000 až 1.800 ha mohlo být zajištěno intenzivnější využití všech mechanizačních prostředků a tak, postupně vyřešen problém úbytku pracovních sil v zemědělství a zajištěno stále zvyšování zemědělské výroby, tolik nutné pro další zlepšování zásobování všech našich občanů.

ŠKOLA – UČITELKA ŽIVOTA:

Již v předcházejících stránkách jsme se dozvěděli hlavní údaje o vzniku školy. Doplním její historii od r. 1918. Škola kladla nejen základy k vědění, ale byla také vždycky zdrojem kulturní činnosti v obci.

Nynější budova školy byla postavena v roce 1893 jako škola dvojtřídní a zůstala dvojtřídní stále. Školní kronika zachovala alespoň některé zprávy o úpravách, ať to bylo v roce 1938 zhotovení ozdobného plotu kolem školy, nebo drobnější opravy až do druhé světové války.

Uvádím jména řídících učitelů a ředitelů, kteří na škole působili: Hubert Vítězslav Karliček (1901–1925), Engelbert Vašíček (1926–1929), Josef Cvek (1931–1938), Adolf Jordán (1938–1956), trávící ve zdejší obci zasloužený odpočinek a dožívající se letos 80 let, Miroslav Studynka (1955–1958), Ladislav Kalbáč (1958–1962), Zdenka Šottnerová (1962–1963) a Antonín Jambor.

Ze jmen učitelů zaznamenává kronika dlouholeté působení Josefa Harny (1906–1926), který byl také prvním kronikářem obce a velmi podrobně zachytil život naší obce a zanechal tak vzácný doklad pro naše nástupce. Dále zde působili: Svatopluk Pazdera, který zahynul za 2. světové války v koncentračním táboře, Jarmila Karličková, Antonín Spáčil, Růžena Ševčíková, Ladislav Polách a pak dlouhá léta, nejdříve v roce 1936 a pak od r. 1943–1958 Marie Baborová, která zde žije na odpočinku. Z posledních let jsou to Jaroslav Vykopal, Stanislav Heyduk, Jana Brázdová a Libuše Dvořáková, od r. 1961 doposud.

Za Protektorátu – v roce 1941 byl vydán výnos o nové organizaci školy. Byla zavedena osmitřídní obecná škola s povinnou docházkou pro všechny žáky. Dosaďovací měšťanská škola se stala školou výběrovou a navazovala na 4. roč. obecné školy. Mnohým schopným žákům bylo zabráněno chodit do této školy, což měl být v rukou Němců další prostředek k ponížení českého národa. Na obecné škole se již od 1. roč. vyučovala němčina. Pro její vyučování byli ustanovováni učitelé vždy pro několik škol, u nás pro Velkou a Hrabůvku.

V době, kdy se přes kraj hnala válečná bouře, pocítila i naše škola tuto skutečnost. Dne 13. října 1944 byl proveden letecký nálet na Hranice a několik bomb spadlo i v naší obci: v Šovejdech 16 bomb, u Lhotky 7 bomb a 9 bomb dopadlo těsně u naší obce za domky č. 93 až 84 asi 200 metrů severně od školy. Bomby vyhloubily v zemi veliké jámy a tlak vzduchu poškodil téměř všechna okna ve škole. Naštěstí nikdo nepřišel o život.

Před vánočními svátky r. 1944 se do Velké nastěhovalo německé vojsko a zákopníci obsadili sokolovnu, hostince a přízemní obecní kancelář ve škole. Dne 3. května 1945 byla celá škola obsazena ustupujícím německým vojskem. Obsazení trvalo až do 7. května 1945, kdy vojska opustila Velkou, když předtím vyhodila do vzduchu most přes Veličku.

Časně ráno 8. května 1945 projela obcí první hlídka Rudé armády a tentýž den byla Rudá armáda uvítána před školou. Její vojsko postupovalo od Lhotky dále k Přerovu. Tak po šesti letech okupace byla naše obec a škola opět svobodná.

Prošla léta zanechávala přece jen stopy na školní budově, takže v nedávné minulosti došlo k několika větším úpravám, které podstatně přispěly ke zlepšení prostředí pro naše žáky.

V roce 1958 Stavební podnik Hranice provedl nákladem 35.000 Kčs výměnu břidlicové krytiny za eternitovou a do obou tříd byla položena parketová podlaha. V roce 1964 byl do školy zaveden vodovod, zakoupena automatická vodárna a provedeny úpravy v bytě ředitele školy. Současně byly ve škole zřízeny splachovací

záchody a tak zlepšeny hygienické poměry ve škole. Náklad na tyto akce činil 60.000,— Kčs.

Další úpravy byly prováděny jen obětavou svépomocí občanů, v Akci Z — kdy MNV zajišťoval finanční prostředky a materiál a práce byly prováděny brigádnicky, většinou bezplatně. Uvedené akce představují několik tisíc dobrovolných hodin a jsou svědectvím, že rodiče i občané mají zájem na zlepšování školního prostředí, v němž sami vyrůstali a v němž jsou vychováni jejich děti.

Tak byla v roce 1964 zřízena z bývalých hospodářských budov školy školní kuchyně a jídelna, která slouží jak žákům ZŠ, tak i mateřské školy. Celkový náklad přestavby byl 65.000,— Kčs. Jídelna je v provozu od 1. 10. 1964. První kuchařkou byla Amálie Petrová, která v roce 1966 odešla do důchodu a od té doby je kuchařkou Zdenka Bláhová, která denně dojíždí z Partutovic. Vypomáhá jí důchodkyně Anežka Stržíňková. Děti platí za stravu poplatky podle příjmů rodičů, mateřská škola nejvýše 4,— Kčs za celodenní stravu a ZŠ nejvýše 3,— Kčs za oběd. Většinu nákladů doplácí MNV ze svého rozpočtu.

V roce 1965 byla nákladem 30.000,— Kčs provedena přístavba ložnice pro děti z mateřské školy a nad ní kabinet pro ZŠ.

Velmi rozsáhlá oprava byla provedena v roce 1969, kdy byla v celé budově vyměněna okna a budova dostala novou, brizolitovou fasádu. Postavení vysokého lešení, osekání staré omítky, výměna oken, nová fasáda, to všechno byly velmi náročné práce, které opět byly dělány svépomocí. Náklad byl 90.000,— Kčs.

V roce 1970 byla provedena přístavba sklepu pro plánovanou kotelnu ústředního topení a přístavba učebny pro mateřskou školu. Stavbu finančně zajišťoval KNV v Ostravě částkou 100.000,— a ONV Přerov, částkou 40.000,— Kčs. Při této akci byla také dokončena fasáda severní strany budovy a vyměněna krytina na školní jídelně. Byla to zatím nejnáročnější akce, která se prováděla svépomocí. Na všech akcích se vždy zúčastnili všichni rodiče dětí obou škol. Je však přece jen potřeba zaznamenat velkou pomoc v roce 1970, kterou poskytli naši důchodci: Ladislav Petr, Alois Šindlar, Metoděj Dubský, Ludvík Michálek, Josef Bílý, Josef Pražák, Josef Hlavinka st., kteří, buď jako zedníci nebo tesaři, výrazně pomohli při této stavbě. Rovněž tesař Josef Hlavinka ml. a předseda SRPŠ František Tureček významně pomohli svou prací i zkušenostmi. Dík patří však všem nejmenovaným rodičům i ostatním občanům, kteří se zasloužili o to, že budova školy je opravdu pěkným prostředím pro naše děti. Podařilo se v nejbližších letech ještě zařídit ústřední topení, jehož projekt je již vypracován, pak škola bude plně vyhovovat všem dnešním požadavkům.

Je nutno ocenit finanční pomoc našeho státu při všech uvedených akcích. Vždyť kdo zná těžkosti s pracemi v minulosti, kdy se v obci jen těžko opatrovaly prostředky na nejnnutnější provoz školy, pak si tím více musí vážit všeho, co nám socialistické zřízení pro zvelebení školy přineslo.

Škola se vždy také plně zapojovala do veřejného a kulturního života jak prací svých učitelů, tak i žáků. Vždyť starší občané ještě dnes vzpomínají na práci H. V. Karlíčka, J. Hany, J. Cveky, Ad. Jordána, M. Baborové a dalších učitelů. Z nich A. Jordán pracoval ještě před 3 lety jako kronikář obce a M. Baborová je knihovnicí místní lidové knihovny a pokladníkem Sokola. I ostatní učitelé vždy podle svých možností vedli cvičení v Sokole, nacvičovali kulturní pořady ke všem oslavám, což dělají stále. Již několik roků také žáci hrají každoročně dětské představení, které s nimi obětavě nacvičuje učitelka Dagmar Tománková, která ve Velké bydlí. Škola také každoročně pořádá za spolupráce TJ Sokol — Tělovýchovný den.

Významnou pomoc poskytuje škole Sdružení rodičů a přátel školy. Pomáhalo nejen

při uvedených pracích, ale také při vybavování školy nákladnějšími pomůckami. Spolupráce se školou byla vždy velmi dobrá a k prospěchu dětí. Sdružení pořádá také každoročně zájezdy svých členů jak po naší vlasti, tak i do ciziny. Navštívili již Maďarsko, Polsko, Rakousko a Německou demokratickou republiku. Sdružení je již několik let společně i pro mateřskou školu a toto spojení se nám velmi osvědčuje. Uvádím jména předsedů z posledního období: Ludvík Michálek, Ladislav Hümmel, Antonín Tománek, František Zlámal a od r. 1964 František Tureček, za jehož předsedování byly vlastně všechny uvedené velké akce prováděny. Věřím, že i v budoucnu bude spolupráce stejně dobrá, aby přinášela prospěch výchově naší mladé generace.

MATEŘSKÁ ŠKOLA.

Mateřská škola byla zřízena dne 1. 9. 1949 v místnosti bytu pro učitele, v přízemí školní budovy. První ředitelkou byla Vlasta Vladařová, kterou v roce 1951 vystřídala Marie Plocková z Hranic, která zde působila až do roku 1960. Pak byla ředitelkou Stanislava Rozmusová a od r. 1964 Anselma Jamborová.

Mateřská škola byla v letech 1959–1960 školou celodenní, jinak byla bez celodenního provozu. Od roku 1964 je již stále jen školou celodenní. Jako druhá vyučující zde působila od r. 1964 Zdenka Humplíková-Králová a od 1. 12. 1970 Jiřina Perníčková.

Zřízení mateřské školy bylo velkým přínosem pro matky dětí od tří let, o něž se škola nyní stará. Škola postupně zlepšovala své prostředí, získala nejdříve další místnost v přízemí, po přemístění kanceláře MNV, pak byla přistavena ložnice a nyní nová učebna. Dnes místnosti plně vyhovují potřebám mateřské školy a průměrně 25 dětí má zde po celý den jak možnost poučení, tak i zábavy. A o celodenní stravování mají od r. 1964 také postaráno.

Provoz obou škol by nebyl možný bez obětavé pomoci těch, které se starají o úklid a pěkné prostředí naší školy. Uvádím jména těch, které tuto práci konaly nebo konají.

Na ZŠ to byly Františka Štastná, Blažena Andrášková, Marie Fišerová, Marie Foltasová a od r. 1964 koná tuto práci velmi svědomitě Božena Glosová.

Na mateřské škole: Jiřina Gronostajská, Jiřina Tománková, která tuto práci obětavě dělala osm let až do r. 1970, kdy na její místo nastoupila Božena Štastná. Topičem v sokolovně, pro tělesnou výchovu, je již několik let důchodce Josef Pražák.

Při pročitání historie naší školy si uvědomujeme, jak nesnadný byl mnohdy přístup ke vzdělání, s kolika těžkostmi museli zápasit obětaví učitelé, snažící se o kulturní růst svěřené obce. Mnozí zdejší žáci studovali na odborných školách, gymnásiích i na vysokých školách a získali akademické tituly. Je krásné, když každý čestně ob stojí v životním úkolu. Pak je lhostejné, na kterém úseku pracuje, neboť všechna práce slouží společnému blahu národa a vlasti, osobnímu štěstí a spokojenosti každého jednotlivce.

ČTENÁŘSKÝ SPOLEK „POKROK“ A MÍSTNÍ LIDOVÁ KNIHOVNA.

Čtenářský spolek Pokrok byl ustaven dne 24. listopadu 1907. Jeho zakladatelem byli ing. Antonín Hrubec, řídící učitel H. V. Karlíček, učitel Josef Harna, mlynář Alois Serbousek, obuvnický mistr František Bezděk, typograf Jan Hradil z Hranic a jiní pokrokoví občané z Velké. Na ustavující schůzi v hostinci Antonína Urbana, č. 57 byli zvoleni tyto činovníci: předsedou Alois Serbousek, místopředsedou Jan Bezděk, starosta obce, jednatelem H. V. Karlíček, sbormistrem Josef Harna, knihovníky Jan Glos a František Foltýnek, pokladníkem František Bezděk. Čtenářský spolek Pokrok hlásal svým názvem, že jeho cílem je prohlubování vzdělání lidu čtením vhodných knih a časopisů, zpěvem, pořádáním divadel a slušných zábav, poučenými přednáškami, výlety a j.

Navížené stanovy nového spolku byly podepsány 20. 10. 1907 a cestou c. k. okresního hejtmanství v Hranicích zaslány ke schválení c. k. místodržitelství v Brně. Odpověď sdělena výnosem ze dne 31. 10. 1907 čís. 61263, „že c. k. morav. místodržitelství nevidí se na oznámení Vaše a soudruhů předložené c. k. okr. hejtmanstvím v Hranicích a dne 24. 10. 1907 sem došlé, zakázati zřízení nepolitického spolku pod názvem „Čtenářského spolku Pokrok“ ve Velké dle znění předložených stanov“.

Spolek „Pokrok“ ve své činnosti podněcoval své členy ke čtení knih a časopisů, aby v nich povzbudil a udržel národní uvědomění. Pořádal přednášky a jiné podniky a z jejich výtěžků zakupoval další knihy.

V roce 1909 byly zhotoveny kovové odznaky s heslem „Osvětou k svobodě“. Několik se jich ještě zachovalo. V tomto roce byl také podán návrh na spolkový prapor.

Když v roce 1912 „Národní Jednota pro Severovýchodní Moravu“ navrhla spolku změnu slova „Pokrok“ na Národní jednotu, bylo na schůzi 14. 2. 1912 všemi přítomnými odhlasováno zůstatí při původním názvu: „Čtenářský spolek Pokrok“.

Z pokladny spolku bylo vždy pamatováno příspěvkem na místní chudé a také na Matici Komenského ve Vídni a pod.

V roce 1920 podle zákona zřídila obec novou obecní knihovnu, jejímž knihovníkem byl František Tománek, č. 20. V téže roce byla v naší obci založena TJ Sokol. Prvními jejími členy byli členové spolku „Pokrok“. Vzdělávací činnost obou spolků v obci byla společná. Spolek „Pokrok“ přispěl také v těžkém začátku TJ Sokol i peněžitým darem 1.600 Kč. Později přešla všechna vzdělávací činnost na TJ Sokol a „Pokroku“ zůstala jen knihovna, která dále šířila vzdělání mezi lidmi svými knhami od pokrokových spisovatelů.

V roce 1923 měl „Pokrok“ 126 členů, z toho 79 členů místních a 50 členů z okolí. V roce 1925, kdy byl knihovníkem Josef Harna, připadalo na jednoho čtenáře 19 přečtených knih. V tomto roce zemřel zakladatel „Pokroku“ a jeho obětavý jednatel: H. V. Karlíček.

V roce 1916 byl zvolen předsedou Antonín Hlavinka, místopředsedou František Foltýnek, jednatelem a knihovníkem Svatopluk Pazdera, učitel. Dlouholetý funkcionář a knihovník, učitel Josef Harna se přestěhoval na nové působiště do Klokočí. Byl po celou dobu duší „Pokroku“ a nikdo jej již v dalších letech nenahradil. Když pak v roce 1927 zemřel obětavý pracovník a pokladník Josef Pražák, nebezpečně se zachvěly základy spolku. Odešli pokrokoví pracovníci, kteří po sobě zanechali světlou stopu v dějinách naší obce.

V roce 1928 měla knihovna 479 knih. Po odchodu knihovníka Svatopluka Pazdery, půjčoval knihy František Bezděk, č. 35. Pokladníkem byl zvolen František Tománek, č. 20.

V roce 1929 se konala jen valná hromada a jedna výborová schůze, kterou

zapsal František Bezděk. Tímto zápisem ze dne 29. 12. 1929 končí písemné zprávy o činnosti Čtenářského spolku Pokrok ve Velké.

Od roku 1930 nejsou písemné zprávy o schůzích, zachovaly se jen některé presentční listiny. Knihovna však zůstala dále v činnosti. Knihovník František Tománek půjčoval knihy pravidelně v neděli odpoledne. Od r. 1938 půjčovala knihy učitelka Marie Baborová, která se v této práci střídala se svým manželem a to i v době pro náš národ nejtěžší, v době protektorátní až do osvobození v roce 1945 a pak v osvobozené vlasti až do roku 1951.

Dne 4. března 1951 byl „Čtenářský spolek Pokrok“ likvidován a na základě stanov spolku ze dne 20. 10. 1907 protokolárně bylo předáno veškeré jmění, tj. zábavné a naučné knihy v počtu 484 kusů, v hodnotě 3.388 Kčs, 2 skříně v ceně 600 Kčs, spolkový prapor s příslušenstvím v ceně 450 Kčs a pokladní hotovost 700,50 Kčs Sboru dobrovolných hasičů ve Velké a MNV Velká. Protokol podepsal za MNV předseda František Sedlák, za Sbor dobrovolných hasičů Josef Bílý, jako knihovník MNV František Tománek a Alois Rušar, jednatel za likvidující Čtenářský spolek „Pokrok“. Knihovna byla přemístěna do č. 74 a včleněna do obecní knihovny. Knihovníkem ustanoven František Tománek, který tuto funkci v obecní knihovně zastával od roku 1920.

V roce 1956 byla knihovna přemístěna do nevhodné místnosti v domě č. 42. Knihovní činnost se zmenšila úmrtím knihovníka Františka Tománka. Teprve až se knihovny ujal řídící učitel v. v. Adolf Tománek, knihovna opět plně sloužila našim občanům.

V roce 1958 měla knihovna 59 čtenářů a knihovní fond obsahoval 902 svazky knih. V roce 1960 byla knihovna přemístěna do sálu pohostinství Jednota, č. 57 a teprve v roce 1963 obdržela samostatnou místnost v domě č. 84, který je ve správě MNV.

V roce 1962 byla knihovnicí ustanovena učitelka v. v. Marie Baborová, která tuto funkci koná stále. Půjčovní činnost se opět zvyšovala a knihovna se přihlásila také do soutěže: „Budujeme vzornou lidovou knihovnu“ a obdržela v roce 1965 Čestné uznání rady Okresního národního výboru v Přerově.

V následujícím roce, zásluhou Viléma Keprdy, č. 39, zaměstnance OÚNZ v Přerově byly získány pěkné regály z tvrdého dřeva a po úpravě, kterou provedl Bohumír Cvek, konají dobrou službu podnes. Knihovna byla přemístěna do druhé místnosti v č. 84 a první místnost byla jako klubovna přidělena ČSM.

Koncem roku 1966 byly knihy naší knihovny v počtu 1,120 kusů včleněny do střediskové knihovny v Hranicích, která provádí nákup a zpracování nových knih. Novinky se doplňují 4x ročně a současně vracíme knihy, které nejsou čtenáři využívány.

V roce 1967 získala knihovna uznání od školské a kulturní komise Severomoravského krajského národního výboru v Ostravě za výsledky dosažené v soutěži Budujeme vzornou lidovou knihovnu.

V roce 1969 obdržela další uznání od ministerstva kultury České socialistické republiky.

Zvyšuje se neustále zájem o půjčování knih jak u dospělých čtenářů, tak i mládeže. V roce 1971 byla knihovně přidělena i druhá místnost domku č. 84, v níž je nyní oddělení pro děti. Dětem se knihy půjčují každou středu a v pátek je půjčovní den pro dospělé. Děti mohou své místnosti využívat jako čítárny a mohou se tam také pobavit dětskými hrami.

K 31. 3. 1971 má knihovna 169 knih naučných, 802 knih zábavných pro dospělé a 62 knih naučných a 495 knih zábavných pro děti, celkem 1.508 knih.

Ve sloučené obci Lhotka zůstala samostatná knihovna dále. Od založení knihovny ve Lhotce byl knihovníkem Adolf Bezděk a knihovna byla umístěna v domě č. 5. Od roku 1945 je knihovníkem Oldřich Prokeš a knihovna byla nejdříve přemístěna do domu č. 17 a v roce 1963 do nově postaveného Požárního domu.

Knihy se ve Lhotce půjčují v neděli dopoledne. Knihovna se účastní soutěže „Budujeme vzornou lidovou knihovnu“ a dostala Čestné uznání rady Okresního národního výboru v Přerově.

Až do zapojení obou knihoven do střediskové knihovny v Hranicích v r. 1966, byly veškeré náklady na knihovny hrazeny z ročních rozpočtů obce. Nyní obec zajišťuje jen provoz a údržbu místností obou knihoven.

Knihovna ve Velké je v letošním jubilejním roce přihlášena do posledního kola soutěže „Budujeme vzornou lidovou knihovnu“ a soutěží o titul „Vzorná lidová knihovna“.

V SAMOSTATNÉM STÁTĚ – několik postřehů z historie obce od r. 1918

Skončila první světová válka. Válečný požár vyžádal si z naší obce životy těchto našich občanů: František Tomečka, Alois Janeček, Josef Šubrt, č. 20, František Rušar, Augustin Rušar, Alois Šindler, Josef Šubrt, č. 33, Josef Valenta, Bohumil Zlámal, Antonín Valenta, František Humplík, Adolf Frais, Skypala, Adolf Bösel. Jejich obětí a obětí mnoha dalších životů byla vykoupěna naše svoboda. Naše země se po třech letech nesvobody stala svobodnými, odvěký sen našeho lidu se stal skutkem. Vznikla Československá republika.

Nastala doba nového budování, nových úspěchů i potíží. Již v roce 1919 byly provedeny první obecní volby a starostou obce byl zvolen Antonín Nesvadba za občanskou stranu. V témže roce se konala v Hranicích také oslava 1. máje. Jak píše kronikář, obcí Velkou prošel průvod dělníků z kamenolomu v Hrabůvce, zatím co ve Velké rolníci pracovali na polích. V roce 1920 se konaly volby do poslanecké sněmovny a do senátu. V naší obci obdržela tenkrát soc. demokracie 37 hlasů. Komunistická strana získala první hlasy ve volbách v roce 1925, kdy do poslanecké sněmovny, pro kandidátku č. 15: Komunistická strana II. internacionály, bylo odevzdáno ve Velké 7 hlasů a do senátu 5 hlasů. Převážnou část hlasů tenkrát obdržela lidová strana a agrární strana. Přesto i tento malý počet hlasů pro KSČ je svědectvím, že již v roce 1925 uvědomělí dělníci podporovali svou stranu.

V roce 1923 došlo k parcelaci dvora a jeho pozemky byly přiděleny občanům naší obce. Také Tělocvičná jednota Sokol dostala přidělenou stodolu proti škole a kus panské zahrady pro zřízení cvičiště. Obec dostala pruh zahrady mezi sokolovnou a dvorem. Bývalý panský hostinec byl přidělen paní Marii Telnerové.

Význačnou událostí pro život obce bylo v roce 1925 odhlasování obecního zastupitelstva o zavedení elektřiny do obce. Kronikář popisuje, jak se 4. listopadu 1925 sešlo obecní zastupitelstvo a tam 7 členů lidové strany hlasovalo proti elektrisaci a 7 členů republikánské strany pro elektrisaci. Tehdejší starosta, František Bágár, příslušník lidové strany, svým hlasem „pro“ a slovy: „Ať to tedy svítí!“ se zasloužil o to, že se i Velká dočkala elektrického osvětlení. Stavba byla prováděna v dalších letech a první světlo se rozsvítilo dne 5. července 1928. Asi dva měsíce se mohlo svítit zdarma. Veřejné osvětlení mělo 10 světél.

V roce 1928 se konaly první volby do okresních a zemských zastupitelstev. V naší obci nejvíce hlasů obdržela opět lidová a republikánská strana. Do okresního zastupitelstva byly pro KSČ odevzdány 3 hlasy a do zemského zastupitelstva 8 hlasů. V celém okrese obdržela KSČ 713 hlasů a pro zemské zastupitelství 680 hlasů.

Jestliže v létě roku 1928 bylo nezvyklé teplo, ve stínu 35 a na sluníčku až 50 stupňů (8. – 15. 7.), pak zima v roce 1929 přinesla velké mrazy, které v únoru 1929 dosáhly 28–30 stupňů a dne 10. 2. 1929 bylo u nás zaznamenáno 37 stupňů mrazu. Následky této zimy, která měla ještě spoustu sněhu, závěj a jakou nikdo předtím nepamatoval, byly velmi zhoubné. Pomrzlo mnoho stromů a když pak v červenci 1929 zničilo krupobití velkou část úrody, neměli naši občané ze své celoroční práce takřka nic.

V roce 1929 konaly se opět volby do Národního shromáždění a KSČ obdržela v naší obci do sněmovny 5 hlasů a do senátu 4.

V témže roce byla provedena stavba nové sokolovny na místě staré panské stodoly. Budova od těch dob stále slouží jako jediná budova v obci pro všechny kulturní podniky a pro tělesnou výchovu mládeže i dospělých.

Od roku 1927 také obec začala přidělovat nová stavební místa v prostoru „Benátek“, kde si pak v následujících letech postavili nové domky: Josef Šťastný,

č. 89, Josef Bezděk, č. 90, Jakub Vrbka, č. 93, Jan Zlámalík, č. 95, František Hlavinka, č. 102, Julie Wiacková, č. 96, Anežka Ryparová, č. 97, Josef Bláha, č. 98, Ladislav Fejkus, č. 99, Ferdinand Grötz, č. 100, František Blinkal, č. 101. Nové domky byly postaveny také „Na kocandě“.

Od roku 1929 se postupně prohlubovala hospodářská krise, klesaly ceny zemědělských výrobků, stoupala nezaměstnanost, a jak píše kronikář, v roce 1932 obdrželi nezaměstnaní od státu stravovací poukázky – svobodní 1 poukázku týdně na zboží za 10,— Kč a ženatí 2 poukázky na zboží za 20,— Kč. Při obecních volbách v roce 1931 byl starostou obce zvolen Jan Doskočil, č. 26, za republikánskou stranu.

Ve volbách do Národního shromáždění a do okresního zastupitelstva v roce 1935 obdržela většinu hlasů v naší obci lidová a republikánská strana. KSČ obdržela do okresu 8 hlasů a do NS 9 hlasů.

Přes tíživou hospodářskou situaci se v obci stavěly další rodinné domky: 1934: František Růžička, Ladislav Fejkus, Jan Zlámalík, 1936: manželé Turčkoví a Nevrlí, 1937 byl nově obnoven vyhořelý Doskočilův mlýn.

Ve dnech 12. – 14. března 1937 se při prudkém tání rozvodnila Velička, strhla Doskočilův jez a způsobila velké škody. Byly také zaplaveny některé domky a mlýnský náhon zůstal bez vody. V důsledku této povodně bylo ještě v témže roce přikročeno ke stavbě nového, kamenného jezu. Obec na stavbu přispěla částkou 20.000,— Kč. V následujícím roce byla provedena regulace Veličky nad jezem a dokončena stavba jezu. Pozvolna se zlepšovala i hospodářská situace, ale příznivý průběh byl zmařen událostmi, které naše vlast prožívala v dalších letech. Mnichovský diktát z roku 1938 odtrhl od naší vlasti část našeho území a 15. březen 1939 znamenal konec naší samostatnosti, obsazení republiky německým vojskem a zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Slovensko se stalo samostatnou republikou.

Nastala doba okupace, doba těžké zkoušky našeho národa, doba mnoha obětí, než nám v roce 1945 Rudá armáda opět přinesla svobodu. Mnoho čestných lidí bylo vězněno a položilo životy, mnoho mladých lidí muselo odcházet na nucené práce do Německa, tisíce nevinných českých lidí bylo popraveno hlavně po atentátu na R. Heydricha v roce 1942.

Přes všechny tyto těžké rány pracovali i v této době mnozí lidé tajně na přípravách pro osvobození naší vlasti. Rozvíjelo se partyzánské hnutí, jehož jedním činem v našem okolí bylo zničení stožáru vysokého napětí v „Řečiskách“. Z naší obce byli vězněni Alfréd Urban, Josef Nevrla, Jan Doskočil, ze Lhotky František Jordán a František Humplík. Při náletech zahynuli v Německu: Václav Kurta z Velké a Karel Duchoň ze Lhotky.

Nezadržitelný postup Rudé armády přibližoval i konec naší okupace a naděje na novou svobodu. V roce 1945 byla již válečná situace pro Německo neudržitelná. Ustupující vojska procházela i Velkou, obsadila školu, sokolovnu a odešla až 7. května, když vyhodila most přes Veličku. Ještě poslední den byli jako rukojmí pro zajištění bezpečného odchodu německého vojska zajištěni: Zdeněk Wiacek, Bohumil Hanzlíček, Miroslav Vágner, Oldřich Vitonský a Josef Kryštof. Před příchodem Rudé armády byli pak propuštěni.

Časně ráno, v úterý 8. května 1945, směrem od Stříteže projela naší obcí na koních ruská hlídka a ještě téhož dne byla Rudá armáda přitvářena před školou po staročeský: chlebem a solí.

Po šesti letech okupace, po mnoha obětech, opět svobodně zavlály československé a rudé prapory. Opět jsme byli svobodní a začíná nová etapa života naší republiky i naší obce.

JSME OPĚT SVOBODNII

V úterý 8. května 1945 večer sešli se občané v sokolovně, kde oslavili osvobození naší vlasti Rudou armádou. Po zahájení starostou obce Antonínem Skříčilem promluvili říd. uč. Adolf Jordán a Alfréd Urban. Státní hymnou byla slavnost ukončena.

Hned druhého dne – 9. května 1945 se ustavil první Místní národní výbor: předseda: Antonín Skříčil, č. 9, členové: Šatánek, č. 45, Jakub Vrbka, č. 93, František Ernest, č. 84, Karel Machalka, č. 83, František Michálek, č. 83, Alois Rušar, č. 98, František Frajs, č. 4, Jan Babor, č. 97, Bohumil Michálek, č. 10, Josef Nevrla, č. 94, František Hapala, č. 58, Antonín Janásek, č. 28, Ladislav Cvešpr, č. 54, František Glos, č. 27.

Nový národní výbor začal ihned svou práci. V březnu 1946 odstoupil dosavadní předseda Antonín Skříčil a až do voleb v témže roce jej zastupoval Alfréd Urban. Volby do Národního shromáždění v roce 1946 měly tento výsledek: KSČ – 97 hlasů, ČSL 153 hlasy, Nár. soc. – 81 hlasů a soc. dem. – 60 hlasů. Podle výsledku voleb byly pak rozděleny i mandáty do místního národního výboru: KSČ – 4, ČSL – 6, NS – 3, SD – 2, celkem 15 členů MNV. Předsedou byl zvolen Josef Frajs, č. 114 za ČSL, místopředsedou František Sedlák, č. 40, za KSČ.

V roce 1947 byl pro naši obec vypracován směrný stavební plán, aby se v dalších letech nestavělo nahodile. Směrný plán vypracoval ing. Jaromír Ambrož, architekt z Brna. V témže roce došlo také ke stavbě nového železobetonového mostu přes Veličku. Současně byla přeložena část silnice, která nově vede přes Valentovu zahradu. Silnice byla rozšířena a její stavba byla ukončena v roce 1948.

V roce 1947 v důsledku velkého sucha byla velká neúroda. Zajištění výživy našeho lidu bylo umožněno díky pomoci dodávek obilí ze Sovětského svazu.

Po Únorovém vítězství pracujícího lidu v roce 1948 dochází k reorganizaci národního výboru. Byl utvořen Akční výbor Národní fronty, jehož předsedou byl Josef Šatánek, č. 45 a předsedou MNV se stal František Sedlák, č. 40 – člen KSČ. Vedení v obci se ujímá Komunistická strana Československa.

Za jejího vedení dosáhla obec dalšího pokroku jak ve vybavování potřebnými službami, tak ve výstavbě. V roce 1949 byla do obce provedena stavba telefonu, zřízena nová mateřská škola, v roce 1950 byla provedena stavba místního rozhlasu a obecní buben, svědek starých časů, mohl být dán do výslužby.

Při reorganizaci MNV v roce 1950 zůstal jeho předsedou dále František Sedlák.

Ve zvelebovacích akcích byla v roce 1951 postavena vodní nádrž za kovárnou, č. 58. V roce 1952 byl zrušen hostinec v č. 42 a v jeho jedné části zřízena nová prodejna Jednoty a v druhé úřadovna MNV. V témže roce bylo také započato s kanalizací obce a tyto práce pokračovaly pak svépomocí občanů i v dalších letech a budou ukončeny až v letošním roce. Byla to práce velmi náročná, vyžadující velké obětavosti našich občanů. Nejtěžší úsek, k novému hospodářskému mostu přes Veličku, byl proveden dodavatelsky. O dalších akcích, jako byla přestavba sokolovny, přestavba a přístavba ke školní budově, je hovořeno v samostatných kapitolách.

Po volbách v roce 1954 se stal předsedou MNV František Holík, č. 13, který ze zdravotních důvodů odstoupil v roce 1955 a novým předsedou byl zvolen Vladislav Hümmel, č. 110. Při volbách v roce 1957 byl předsedou MNV zvolen František Foltas, č. 49. Členem ONV za obvod Velká byl zvolen Jan Tománek, č. 41, člen JZD.

Ze zvelebovacích akcí uvádím také dokončení I. etapy regulace Veličky v roce 1959. Nové domky si v témže roce postavili: Emil Valenta, Miroslav Slováček, Karel Janásek a František Adamec.

V roce 1960 došlo ke sloučení národního výboru obce Lhotka s obcí Velkou. V téže roce byl také zrušen okres Hranice a utvořen velký okres Přerov. Ve volbách tohoto roku se stal předsedou sloučeného MNV Antonín Vika, č. 85.

OBEC LHOTKA

Lhotka měla v roce 1900 – 73 obyvatel, 1930 – 136 obyvatel. Rozloha obecního katastru činila 143 ha. Nadmořská výška je 301 m. Domovních čísel bylo v roce 1900 – 16, 1930 – 17, a 1960 při sloučení s obcí Velkou – 23.

Přes 100 let drží rodné místo: Bezděk, č. 5, Bartoš, č. 7, Bartoš, č. 10, Duchoň, č. 16. V roce 1930 bylo v obci 7 rolníků, 7 domkářů, 2 bezzemci, 1 vodní mlýn, který byl zrušen a vodní a parní pila. V období I. světové války narukovalo 15 mužů, z nich jeden padl. V roce 1958 začali s výstavbou domků Zdeněk Hynčica a Antonín Svoboda.

Starostové obce a předsedové MNV byli:

František Prokeš, č. 4 (1916–1923), Adolf Bezděk, č. 5 (1923–1946), František Hynčica, č. 4 (1946–1948), František Jordán, č. 15 (1948–1956), Antonín Martínek, č. 1 (1956–1960).

V obci bylo vybudováno 5 světél veřejného osvětlení, v roce 1956 most přes Veličku, v roce 1957 obecní rozhlas a v téže roce byla také zahájena výstavba požární zbrojnice a budova MNV, která byla v hrubé stavbě dokončena do r. 1960.

Jednotné zemědělské družstvo bylo ve Lhotce založeno v roce 1958. Ustavující schůze byla 10 března. Prvním předsedou byl zvolen Stanislav Bartoš, č. 7, místopředsedou František Skříčil, č. 8. Družstvo adaptovalo vepřín v č. 8, postavilo drůbežárnu pro 300 slepic, adaptovalo kravín ze stodoly č. 4. Od svého založení mělo družstvo společné záhumenky. Dne 2. prosince 1962 bylo projednáno sloučení družstva s JZD Velká. Slučovací schůze se konala 3. března 1961. Založení JZD bylo zásluhou VO-KSC, v jejímž čele od r. 1945 byli: František Jordán, Rudolf Vykydal, Jan Hajzner, František Skříčil a Oldřich Prokeš.

Po sloučení obce byla dokončena stavba požárního domu, v němž je také umístěna místní lidová knihovna. V obci bylo také zlepšeno veřejné osvětlení dodáním výbojových světél.

VE SLOUČENÉ OBCI OD R. 1960:

Od 9. února 1960 byla zahájena autobusová doprava školních dětí ze Lhotky do Velké a do Hranic. Dříve děti docházely pěšky. Autobusových spojů začali také plně využívat naši občané. V roce 1960 dokončil stavbu rodinného domku Vilém Urbánek a se stavbou započal Miloslav Krajíček.

V roce 1961 byla provedena přestavba prodejny Jednota na samoobsluhu. V červnu byla zahájena přestavba silnice přes Velkou do Hrabůvky. Silnice dostala asfaltový povrch. V roce 1962 byla zakoupena nová ústředna pro místní rozhlas.

Poslední volby v roce 1964 zvolily 18 členů MNV, jehož předsedou se stal Jan Babor, č. 97, který tuto funkci zastává stále. Místopředsedou je Antonín Vika, č. 85 a tajemníkem až do r. 1967 byl Antonín Jambor, č. 80 a od doplňovacích voleb v roce 1967 zastává doposud tuto funkci jako uvolněný funkcionář František Pavlů z Hranic.

Členy MNV jsou: Stanislav Bartoš, Lhotka, č. 7, Marie Bezděková, Velká, č. 35, Jaroslav Cvek, č. 19, Anežka Cvešprová, č. 54, Antonín Jambor, č. 80, Vilém Keprda, č. 39, Anežka Michálková, č. 34, František Pacák, č. 23, Antonín Tománek, č. 64, Emil Vágner, č. 31, Antonín Zámorský, č. 69, a ze Lhotky: Bohumil Bezděk, č. 5, Antonín Martínek, č. 1, Ladislav Hynčica, č. 4 a Oldřich Prokeš, č. 11.

Byly ustaveny komise: zemědělská, pro výstavbu, finanční, školská a kulturní, pro veřejný pořádek, sociální. V komisích pracují členové MNV, předsedou jsou členové rady.

Předsedou občanského výboru ve Lhotce je Antonín Martínek, členy: Marie Bartošová, Stanislav Bartoš, František Humplík, Oldřich Prokeš a Zdeněk Hynčica.

Zvolený národní výbor i občanský výbor vykonává svou funkci doposud, až do připravovaných voleb v letošním roce.

Ve funkčním období dosavadního MNV byly, kromě akcí uvedených v kapitolách: Sokol a Škola, uskutečněny tyto akce:

V roce 1965 byla rozšířena autobusová doprava ze Lhotky přes Velkou do Hranic na několik spojů denně, takže pracující mají nyní možnost se pohodlně dostat do zaměstnání v Hranicích.

Od roku 1966 byla svépomocí provedena: stavba nového hospodářského mostu přes Veličku. Plánovaný náklad byl 100.000,— Kčs, skutečný 55.000,— Kčs. Současně byla stržena provizorní dřevěná lávka. Dále se prováděla kanalisace v úseku „Na Benátkách“, pokračovalo se v regulaci Veličky, byl postaven nový jez, vybudována nová autobusová čekárna u mostu přes Veličku, provedena generální oprava elektrické sítě a vybudováno nové, zářivkové veřejné osvětlení, provedena generální oprava silnice do Lhotky. Silnice dostala asfaltový povrch. Byla dokončena kanalisace nejtěžšího úseku od č. 23 k novému mostu a položen nový chodník „Na Benátkách“.

Místní národní výbor jako majitel domu č. 42 musel v uplynulých letech provést jeho náležitou opravu, vyměnit celou krytinu, zavést novou elektroinstalaci, vybudovat nové sociální zařízení, vybudovat prádelnu a jiné.

V roce 1970 byla v části domu č. 42 zřízena z jedné místnosti poštovna a naši občané mají možnost podávat své zásilky i vyzvednout si dodanou poštu přímo zde, zatím co dříve museli s balíky zajíždět do Hranic.

Všechny uvedené akce představují velké hodnoty. Je to množství drobné, obětavé práce, často jen hrstky ochotných občanů. Většina akcí byla prováděna svépomocí – v akci Z a představuje desetitisíce brigádnických hodin, z nichž většina byla odpracována zdarma. Finanční prostředky pro všechny práce byly zajišťovány ze státního rozpočtu. Bez pomoci socialistického státu by nebylo možno tyto práce vůbec provádět.

dět. A tuto pomoc mnohdy nedovedeme ani plně ocenit. Vždyť za krátkou dobu bylo v naší obci uděláno více, než v předcházejících letech za celá desetiletí.

Je nutno vyzvednout obětavou organisátorskou práci předsedy MNV, který zajišťoval většinu prováděných akcí. Při zajišťování finančních prostředků pomáhal předseda fin. komise Vilém Keprda a při dalších pracích Antonín Vika, Emil Vágner, Antonín Tománek, obětaví důchodci: Josef Bílý, Ladislav Petr, František Holub, Josef Hlavinka, František Holík, Ludvík Michálek, Josef Pražák, Metoděj Dubský, Alois Šindlar a další občané, jejichž práce přispěla k tomu, že prostředí i život v naší obci se stále zlepšuje.

U příležitosti oslav 25. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou, byli vyznamenáni medailí k 25. výročí osvobození, kterou jim udělila vláda České socialistické republiky za obětavou veřejnou práci: Jan Babor, č. 97, Antonín Vika, č. 85, Josef Bílý, č. 17 a Oldřich Prokeš, Lhotka č. 11.

Ke zlepšování života v obci přispívaly nebo přispívají také další organizace v naší obci. Stručně se alespoň o některých zmiňuji:

Mládež, která byla organizována v Československém svazu mládeže a nyní v nově založeném **Socialistickém svazu mládeže**, byla vždy obětavým pomocníkem při zvelebovacích akcích a také při kulturních akcích. Pomohla vydatně při přestavbě sokolovny, při úpravě své klubovny a má v plánu vybudovat si letos své vlastní klubové místnosti. Překážkou činnosti je časté střídání funkcionářů, hlavně pro nástup vojenské služby, časté změny členů a tak vlastně vždycky nový výbor začíná opět znovu. Přesto věříme, že jako doposud i v budoucnu bude mládež, pro niž vlastně všechno budujeme, opět vydatným pomocníkem.

Myslivecké sdružení je také platnou složkou veřejného života hlavně v péči o ochranu přírody a o zajišťování zvěřiny pro náš stůl. Odchytem zajíců pomáhá také našemu hospodářství zajišťovat potřebné devizy.

V minulosti byla bohatá také činnost **Výboru žen**, založeného v roce 1954, hlavně v letech, kdy jeho předsedkyní byla Vlasta Hlavová. Výbor žen vydatně pomáhal při socialisaci vesnice, při pomoci v zemědělství i v kulturní práci. V jeho činnosti pokračuje nyní Český svaz žen, který se zaměřuje na péči o přestárlé občany a na vítání novorozeňat.

O zajištění zdravotnické péče a osvěty se stará **Český červený kříž**. Místní skupina byla založena v roce 1958 z popudu Bohumily Hlavinkové, č. 82, která jako první dobrovolná sestra byla vyškolená v roce 1946 v Hranicích. V roce 1947 šestkrát doprovázela repatrianty – Volyňské Čechy – do nového domova na Zatecku.

Nově založená skupina měla 22 členů. Dnes má 61 členů. První předsedkyní byla řed. mat. školy Marie Plocková, jednatelkou Vlasta Mišková, pokladníkem říd. uč. Adolf Jordán, který tuto funkci koná stále. V roce 1959 po odchodu Plockové do Hranic byla předsedkyní skupiny zvolena Bohumila Hlavinková, č. 82, která tuto funkci vykonává stále. Jednatelkou je již dlouhá léta Ludmila Adamcová.

Ošetření první pomoci zajišťují Bohumila Hlavinková a Ladislav Petr. Jejich zdravotnické brašny jsou vždy připraveny k pomoci potřebným. Podle záznamů je ročně ošetřeno více jak 50 případů. Velmi záslužnou práci koná skupina při získávání dobrovolných dárců krve. Má v evidenci 52 dárců, z nichž někteří darovali krev i několikrát. Předsedkyně Hlavinková darovala krev již dvacetkrát a byl jí krajským výborem ČČK udělen odznak Vzorový dárcce krve.

V obci byl za součinnosti skupiny proveden zdravotní průzkum všech občanů.

Za vzornou práci v ČČK byli plakétou odměněni členové: Adolf Jordán a Vilém Keprda. Čestné uznání MNV v roce 1965 k 20. výročí osvobození obdržela také předsedkyně s. Hlavinková.

Práce členů skupiny je konána s láskou, bez nároků na odměnu a uznání a přispívá tak k zajištění nejcennějšího statku, lidského zdraví.

Kulturní činnost v obci zajišťovala dříve Osvětová jizba, nyní **Osvětová beseda**, která je řízena radou Osvětové besedy s předsedou Antonínem Jamborem. Osvětová beseda zajišťuje každoročně v zimním období, za spolupráce s ostatními složkami, přednášky pro veřejnost, organizuje všechny oslavy státních svátků, promítá filmy v sokolovně. Opatřila si promítací přístroje na 16 mm film. Postupně vybavovala jeviště v sokolovně potřebným vybavením, byl zakoupen horizont, nové reflektory, opatřeny nové židle, stoly a tak je postupně budováno vhodné prostředí pro kulturní činnost. Každoročně zde sehraje také Dětský divadelní soubor, vedený učitelkou D. Tománkovou, dětské divadelní představení. Tento soubor byl již také několikrát vyhodnocen v okresních soutěžích. Osvětová beseda také zajistila vystupování divadelních souborů z Potštátu, Kojetína, Olomouce a jiných. V dřívějších letech byla v obci také čilá ochotnická činnost, ale později, hlavně rozšířením televize a nedostatkem obětavých ochotníků, činnost upadala a kromě dětského souboru ustala.

Ke vzdělání našich občanů slouží také **Místní lidová knihovna**, jejímž předchůdcem byl Čtenářský spolek Pokrok. Místní lidové knihovně, která soutěží o titul Vzorná lidová knihovna, je věnována samostatná část.

Z HISTORIE KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA VE VELKÉ:

V letošním roce vzpomínáme v celé naší vlasti 50. výročí vzniku Komunistické strany Československa, vedoucí síly našeho státu.

V době po I. světové válce nebyla v naší obci samostatná organizace KSČ. Jen při volbách, jak již bylo uvedeno, získala KSČ i ve Velké některé hlasy uvědomělých dělníků.

Až vítězné ukončení II. světové války Rudou armádou a osvobození naší republiky vytvořilo i ve Velké podmínky pro založení místní organizace.

Zakládající schůze se konala dne 26. května 1945 v domě č. 85 u s. Antonína Viky za účasti 15 členů. Po stručném referátu s. Šatánka, který vysvětlil činnost KSČ u nás i činnost komunistické strany v SSSR, bylo přikročeno k volbě přípravného výboru: Komunistické strany české.

Zvoleni byli: předseda Josef Šatánek, místopředseda Cvešpr, jednatel Antonín Vika, pokladník Josef Pražák, místopokladník Miroslav Machalka, revisoři Vladislav Pučálka a Ferdinand Foltýnek. Dne 13. 6. 1945 se konala veřejná schůze KSČ v místnostech školy za účasti 47 osob.

Postupně vzrůstal počet členů, organizace získávala na síle a aktivně působila při obnově narušeného života. Po Vítězném únoru 1948 převzala pak odpovědnost za vedení obce a sehrála pozitivní úlohu v ostrém třídním boji s reakcí v místních podmínkách. Rovněž při socialisaci vesnice sehráli komunisté rozhodující úlohu a zasloužili se o vznik JZD ve Velké.

V dalších letech výstavby socialistické společnosti sehrála organizace úspěšně svou politickou i výchovnou úlohu mezi občany a mládeží. Byli to místní komunisté, kteří se zasloužili svou činností, za spoluúčasti ostatních občanů, o zvelebení obce, o řešení mnohdy těžkých problémů prvních let života JZD, o zlepšování celkového života všech našich občanů.

V krizových letech 1968–1969 Vesnická organizace KSČ jako celek stála pevně na třídních, marxisticko-leninských pozicích, obstála v tvrdé zkoušce, rovněž jako většina jejích členů, kteří svou obětavou prací usilovali a usilují o další rozkvět života naší obce. Většina našich spoluobčanů projevovала svou práci i postoji podporu vedoucí úloze KSČ, která vedla a vede naši zemi k dalšímu rozkvětu.

V čele zdejší organizace od r. 1945 stáli jako předsedové titi soudruzi a soudružky: Josef Šatánek, Josef Nevrla, František Bezděk, Josef Bakala, Ludvík Michálek, Marie Šturalová, Anna Krutilová, František Sedlák, Antonín Martínek, Vladislav Hümmel, František Hlava, Bohumil Hlavinka, František Zlámal a Oldřich Prokeš.

K 50. výročí založení KSČ udělil ÚV-KSČ pamětní medaili s. Janu Baborovi, Antonínu Vikovi a Ludvíku Michálkovi.

ZÁVĚREM:

Publikace k 600. výročí vzniku naší obce shromažďuje jednak historické události z minulosti naší obce a zaznamenává závažné okamžiky z nedávných dějin.

Cílem bylo připomenout našim občanům, že jsou obyvateli vesnice, která se uvádí v písemných pramenech v roce 1371, i když možná existovala i před tímto leto-počtem.

VÝHLED ZLEPŠENÍ ŽIVOTNÍHO A PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ PO ROCE 1975:

Velká:

1. Pokračování povrchového odvodnění s podchycením úseku „Kocanda“ směrem západním od č. 77 až k silnici Velká – Drahotuše, úsek od č. 90–88 bude řešen současně se zástavbou v tomto prostoru.
2. V prostoru u nového jezu u č. 83 vybudovat koupaliště, které by současně sloužilo jako kluziště.
3. Dokončit zástavbu bloku vedle č. 84, kde má být vybudováno zdravotní středisko, klubovna mládeže, kanceláře MNV a požární zbrojnice s příslušenstvím.
4. Využít jižní části domu č. 42 k adaptaci na rozšíření obchodní sítě Jednoty a budovu předat do jejich majetku.

Lhotka:

1. Vybudovat sociální zařízení k Požárnímu domu s přístavbou obchodu Jednota.
2. Vybudovat povrchové odvednění od č. 5 k novému stavebnímu obvodu jižním směrem (Hubáček).
3. Předat most přes Veličku do státní správy a vybudovat nový most u č. 15.
4. Provést rekonstrukci veřejného osvětlení.
5. Provést regulaci Veličky v úseku obce s výhledem na vybudování koupaliště a kluziště.

Statistické údaje:

Rok:	1896	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960
Počet obyvatel:	430	477	493	553	541	560	667	588	571
Počet domů:	65	65	65	85	88	93	103	117	122
Poslední sčítání r. 1970:	Velká: obyvatel: 507, domů: 128 Lhotka: obyvatel: 97, domů: 26								

Použité materiály:

Kronika obce – díl II. od r. 1919 do r. 1955.

Kronika obce – díl III. od r. 1956 do r. 1970.

A. V. Musiol: Soudní okres hranický – 1936.

V dalších kapitolách jsme chtěli přiblížit i některé nedávné události a připomenout výročí organizací, která letos slaví svá jubilea: Komunistická strana Československa, Tělovýchovná jednota Sokol, Místní skupina Požární ochrany, Jednotné zemědělské družstvo.

Chtěli jsme, abyste se zamysleli nad životem dávných předků, svých dědů i otců a cítili se spjati s minulostí obce. Abyste ale mysleli i na současný život v obci, protože také naše dny se postupně stávají minulostí a budou posuzovány dalšími pokoleními.

Musíme se proto všichni svorně snažit, abychom čestně obstáli před soudem příštích generací naší obce, i před tvářmi své vlasti.

Uplynulo 600 let historie naší obce. Přejeme naší obci, aby její růst byl mohutný, stále šťastnější a stále radostnější.

Poznámky

Šest set let obce Velká – minulost a přítomnost. Vydal: Místní národní výbor ve Velké v r. 1971.
Odpovědný redaktor: Antonín Jambor. Recenze: prom. hist. Marie Jašková. Fotografie: Zdeněk Bílý
a Antonín Jambor. Počet výtisků: 500. Povoleno: ONV Přerov – odbor kultury, 23. 4. 1971,
pod č. FG – 043. Tisk: Polygrafia, n. p., závod 5, Lipník nad Bečvou.